

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Μ. Μαλακιάση** : Φθινοπωρινό (ποίημα)
Κ. Καρθαίου : Στόν "Άμμο (ποίημα)
Ν. Βρεττάκου : Τό γυμνό παιδί (νουβέλλα)
Θ. "Αμούργη : "Εβλιν (ποίημα)
Γ. Δενδρινού : "Απολυτικό (ποίημα)
Κώστα Καλαντζή : "Ερωτικό (ποίημα)
Α. Σαμαράκη : "Ένα παιδί γράφει στό Θεό (ποίημα)
Μ. Κάρη : "Όρκος (διήγημα)
Στ. Μόρφη : Πινδάρου "Ωδή ΧΙΥ (μετάφραση και σχόλια)
Κ. Αναστασιάδη : Σιγμοούντ Φρόουντ (μελέτη)
Γεωργίου Φτέρη : Τό πρόβλημα τής παιδικής ηλικίας (σημείωμα)
Κλέωνος Παράσχου : Χρονικά τής Ξένης Λογοτεχνίας

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Γεωργίου Πράτσινα : Οί παραστάσεις του Βασιλικού—Τά τριάντα χρόνια τής Μ. Κοτοπούλη—ό Σακελλαρίδης χωρίς ..μουσική

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σοφίας Μαυροειδή - Παπαδάκη : Γ. Δέλιου, τó Σύγχρονο μυθιστόρημα—Μίλτου Παπαδάτου, "Αόρατοι δρόμοι—Ν. Βρεττάκου Τό γυμνό παιδί

Έπικάρα θέματα και σημειώματα

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 4 (ΣΥΝΤΑΓΜΑ) ΑΘΗΝΑΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ

Βιβλιοπωλεῖον ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Φιλελλήνων 4

Συδρομή γιὰ ἕνα χρόνο . . . . . Δραχ. 60

Γιὰ τὸ ἔξωτερικό . . . . . Δολλάρια 1 1/2

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΡΑΛΗ : Κύκνοι στὸ λυκόφως (ποιήματα) Ἀθήναι,
Π. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ : Πανσέληνος (ποιήματα) Ἀθήναι — ΕΡΩΤΑ
ΠΡΑΞΗ : Προμηθεύς Αντρούμενος (ἱερὴ τραγωδία) Ἀθήναι—
ΜΗΝΑ ΔΗΜΑΚΗ : Οἱ τελευταῖοι τῆς παράδοσις (μελέτη) Ἡρά-
κλειον Κρήτης—Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ : Καρπὸς χειλέων (ποιήματα) Ἀθῆ-
ναι—Β. ΛΑΜΠΡΟΛΕΣΒΙΟΥ : Ἐπίνεια (ποιήματα) Ἀθῆναι—
ΛΑΜΠΗ ΒΟΔΑΝΑΚΗ : Κάτω ἀπὸ τὶς λεύκες τοῦ Πασάκιοι (Διη-
γήματα) Ἀθῆναι—ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ Τὸ γυμνὸ παιδί (νου-
βέλλα) Ἀθῆναι.

Καινούργιες ἐκδόσεις :

ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ : «Τὸ γυμνὸ παιδί» (Νουβέλλα). Ἕνα βι-
βλίο ἀνθρώπινο καὶ δυνατὸ πού πρέπει νὰ διαβαστεῖ ἀπ' ὅλους τοὺς
μορφωμένους ἀνθρώπους.

Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ : «Ἐνῶ χτυπᾶν οἱ 12». Ἀνέκδοτη ποιητικὴ συλ-
λογὴ γραμμὴν λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Συγγραφέα
μὲ κριτικὰ καὶ βιογραφικὰ σημειώματα τῶν κ. κ. Γ. Κοτζιούλα καὶ
Κ. Καλαντζῆ.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: *Τώνης Ζαχαράκης*

Χρόνος Β'

Δεκέμβρης 1939

Τεύχος 4ον

Ἀπὸ τὸ δεύτερο στὸν τρίτο χρόνο

Μὲ τοῦτο τὸ τεύχος τὸ περιοδικὸ μας κλείνει τὸ δεύτερο τόμο του. Οἱ σελίδες του βέβαια εἶναι λίγο περιορισμένες μιὰ κι' ἀπο-
τελεῖται ἀπὸ τέσσερα ὄλα ὄλα τεύχη. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ θαρροῦμε
πὼς δὲν εἴμαστε ἀξιοκατάκριτοι. Ἀπ' ὅσους διαβάζουν κι' ἀπ'
ὅσους καταπιάνονται μὲ τὴν τέχνη ποιὸς λίγο ποιὸς πολὺ ξέρει
πόσες δυσκολίες καὶ πόσα ἐμπόδια συναντᾶ στὸ δρόμο του ἕνα
σοβαρὸ περιοδικὸ στὸν τόπο μας καὶ προπαντὸς ἕνα περιοδικὸ σὰν
τὸ δικό μας πού στις σελίδες του, ἀπὸ τὴν πρώτη ὡς τὴν τελευταία
ἔπρεπε νὰ περικλείει καθαρὰ Νεοελληνικὴ συνεργασία. Εὐτυχῶς
ἡμεῖς σήμερα, χάρις στὴν ἀγάπη κι' ὑποστήριξη τῶν ἀναγνωστῶν
μας, μὲ χαρὰ κι' ὑπερηφάνεια μποροῦμε νὰ βεβαιώσουμε κάθε φί-
λο μας. πὼς οἱ προσπάθειές μας, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους καὶ
περιπέτειες, στεφθῆκανε ἀπὸ ἐπιτυχία. Καὶ τώρα, μιὰ πού μῆψκαμε
στὸν ταχτικὸ δρόμο καὶ μιὰ πού μὲ τοῦτο τὸ φύλλο τελειώνει ὁ δεύ-
τερος χρόνος τῆς ἔκδοσής μας κρίναμε σκόπιμο νὰ κλείσωμε τόμο
καὶ ν' ἀρχίσωμε μαζί μὲ τὸν κοινούργιο χρόνο τὴν τρίτη περίοδο
τῆς ἔκδοσής μας ταχτικὴ, φροντισμένη κι' ὀλότελα ἀνανεωμένη κα-
θῶς ἦταν κι' ὁ πρωταρχικὸς σκοπὸς μας.

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Φθινοπωρινο

Τῶν δένδρων ἀγκυκοῦσα ἐψές τὸ θρήνο,
λυσομανοῦσε ὁ ἄνεμος. Σταυροὶ
νεκράθεμων μαδοῦσαν, λές, σ' ἐκεῖνο
τάσβολερὸ σκοτάδι τὸ βαρύ.

Ὅμως θαρροῦσα κι' ἄκουγα μαζύ,
σὰν κάποιας θλιβερῆς καρδιάς τούς κτύπους
καὶ τὸ σκοτάδι μοῦ φαινόνταν γαλαζὶ
καὶ ρόδα πέφταν γύρω μου ἀπὸ κήπους.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Στὸν ἄμμο

*Ἐγραψες Σ' ΑΓΑΠΩ στὸν ἄμμο, κι' εἶπες
ἴδιες καὶ γιὰ τούς δυὸ μας τώρα θάνατι
εἶτε χαρές μας, εἶτε λύπες :
τὰ ἴδια γιασεμιά θά μας μέθανε.

Κι' εἶπες, γιὰ ΠΑΝΤΑ, κι' εἶπες ΜΟΝΟ ἐκείνη
θά θέλω καὶ θά νοιάζομαι ὅσο ζήσω :
ὅ,τι κι' ἂν ἔρθει, ὅ,τι κι' ἂν γίνει.

κι' ἦρθε τὸ κύμα κι' εἶπε : ΓΡΑΦ' ΤΟ ΠΙΣΩ !

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Τὸ γυμνὸ παιδί

Ὁ καιρὸς ἦταν ἄσχημος. Ὅλα εἶχαν σωθεῖ. Ἡ Μαργή, ἀνε-
μόδερνε γιὰ νὰ φέρει δυὸ ψύχουλα. Ὅχι μόνο νὰ κατέβεις στὴν
Πόλη, μὰ μήτε στὴν πόρτα σου νὰ ξεμουτίσεις δὲ μπόραγες. Ἦταν
μέρες, πού ξεπνοῦσαν τὰ ζῶα καὶ κοιτοῦσαν βελάζοντας τὸν και-
ρὸ ἀπ' τὴν πόρτα.

Ὁ Πατέρας μου, πού ποτέ του δὲ σήκωσε τὸ δάχτυλό του, νὰ
ρίξει τὸν ἴσκιο του σ' ἄνθρωπο, σηκωνόταν χαράματα, κυλοῦσε τὸ
βλέμμα του ἔξω στὴ βροχὴ καὶ στὸν ἄνεμο καὶ βλαστημοῦσε τὸ Θεό.
Τ' ἀστροπελεκία τοῦ ἀπάνταγαν πάνω ἀπ' τὴ στέγη κι' αὐτὸς ἀ-
παντοῦσε σκληρώτερα. Οἱ ρίζες τῶν δέντρων γυρίζανε μέσα στὸ
χῶμα. Ἡ στέγη μας ἔτριζε καὶ λέγαμε πῶς, ὦρα τὴν ὦρα, θά γύ-
ρει τὸ σπίτι νὰ κυλήσει βαθεῖα στὴν πλαγιά. Ἡ μητέρα μου, ἄ-
σπρη σὰν φάντασμα, ἔβγαζε τὸ κεφάλι της, σταυροκοπιόταν καὶ
γούρλωνε κάθε τόσο τὰ μάτια της, ἀκούγοντας ἔξω τὸν ἄγριο και-
ρὸ. Ὁ ἥλιος εἶχε μέρες νὰ βγεῖ. Μοναχὰ πρὸς τὴ δύση φαινόνταν,
σὰν ἀσπροκίτρινο σύννεφο κι' ἔγερνε μπρὸς στ' ἀνοιμμένα μας
στόματα.

Ἐμεῖς, σὰ σπουργίτια πού κοιτοῦν τὸν καιρὸ ἀπ' τὰ παράθυ-
ρα, χτυπώντας τὰ ράμφη τους πάνω στὶς πέτρες, τὸ πήραμε ἀπό-
φαση καὶ δὲν τιτιβίζαμε. Τὶς νύχτες, ἀνοιγάμε τὸ στενὸ καταρράχτη
πού βρισκόταν στὸ διάδρομο καὶ κρεμοῦσαμε μ' ἓνα σκοινὶ τὸ φα-
νᾶρι μας ὥσπου ἀκούμπαγε κάτω στὶς πλάκες τοῦ φαρδουοῦ κατω-
γιοῦ μας. Τὸ σκοτάδι, πού μύριζε κοπριά καὶ κλαδί, ἀραίωνε
λίγο κι' ἓνας—ἓνας, κρεμιόμαστε καὶ πηδοῦσαμε κάτω. Τὰ ζῶα
σηκῶναν μὲ μιᾶς τὰ κεφάλια τους καὶ κοιτάζαν ἀπάνω. Τὰ ἔκ-
πληχτα μάτια τους ἔφεγγαν. Μοιάζαμε σὰ δραπετές πού κατεβαί-
ναν κρυφὰ ἀπ' τὴν κόλαση, ἢ σὰν πλάσματα ἀνάπειρα πού μᾶς
γκρεμίζανε τάχα ἀπὸ κάποιο Οὐρανό. Ἐκεῖ, ὁ καιρὸς ἀκουγόταν
λιγώτερο, μὰ φυσοῦσε ἀπ' τούς σάπιους φεγγίτες καὶ ξενυχτούσα-
με ὁ ἓνας μαςπάνω στὸν ἄλλο.

Ὁ Πατέρας μου, ἔλεγε σὰν τὸν ἔπιανε ὁ φόβος, νὰ πιαστοῦμε
ἀπ' τὰ χέρια ν' ἀντιτάξουμε στὸν καιρὸ τὴ ζωντανὴ ἀλυσίδα μας
καὶ νὰ πέσουμε κάπου σὲ χαμηλότερα στρώματα πρὸς τὰ ξένα
χωράφια. Ν' ἀφήσωμε πίσω τὸ βράχο μας νὰ τὸν φάει ὁ καιρός.

Νά μην πάρουμε μήτε καρφί, γιατί όλα που βρισκόντουσαν πάνω του άνηκαν στους άθώους βρυκόλακες.

Σάν ξημέρωνε, βλέπαμε γύρω στο βράχο ένα δέντρο σχισμένο στη μέση, ένα δεύτερο πεσμένο ανάποδα, με τις μεγάλες του ρίζες γυρισμένες στον άνεμο, ένα τρίτο με δίχως κλαδιά. Παίρναμε τὰ τσεκούρια μας τότε, βγαίναμε όλοι μαζί κι' όσο δέν έβρεχε τὰ κάναμε ξύλα. Μά σάν άστραφτε, ανεβαίναμε τρέχοντας, νά χωθούμε στην πόρτα μας, ό ένας ξοπίσω άπ' τόν άλλο.

"Ενα όμαδικό πυράπονο προσπαθούσε νά φτάσει στα πόδια του Θεού. Δέν είχαμε τίποτα. 'Ο Μπάρμιτα—Νικόλας, περπατούσε στα στρώματα του ύπερπέραν, μακρυά, πίσω άπ' τὰ σύννεφα. 'Ο πατέρας μου, έλεγε, χτυπώντας απότομα, κάθε τόσο τὰ χέρια του.

— Δέν έμεινε τίποτα!

'Εμείς τὰ παιδιά, προσπαθούσαμε τότε, ν' ανακαλύψουμε κάτι που νάμεινε. Γατζωνόμαστε πάνω στα περβάζια του παραθυριού και κοιτούσαμε γύρω μας; 'Αναζητούσαμε μάτια, ένα φώς, ένα χέρι, μιάν άχτίδα που θάπεφτε από κάπου μακρυά νά σώσει τὸ σπίτι μας. Νά φωτίσει τὸ νοῦ μας τὴ σύγχιση, νά φωτίσει τὴν τρέλλα, που δάγκωνε κιόλας τούς τέσσερους τοίχους μας. Μά δὲ φαίνονταν τίποτα.

"Όλα γύρω, είχαν μείνει μισά· είχαν χάσει τὴν κρουστάλλινη ὄψη τους· τὴν πρωτεϊκή γονιμότητα· οί γαλάζιες κορφές, οί έναστροι θόλοι, τὰ θαυμάσια, που μοιάζαν με ὀράματα, απόπνεαν κάτι, τὸ χαώδες, τὸ σάπιο.

Μιά νύχτα σηκώθη ὁ πατέρας μας και στάθηκε ὄρθιος στο μεσομας. Είδα τὸ χέρι του νά σηκώνεται ἀργά, νά γυρίζει ἢ παλάμη του, τὰ δάχτυλά του ν' ἀπλώνονται. Φασκέλωσε τὸν οὐρανὸ και ξανάειπε γελώντας ἀπαίσια.

— Δέν έμεινε τίποτα.

Δέν κοιμήθηκα ἐκείνη τὴ νύχτα. Ζύγισα τὴς δυνάμεις μου κι' είπα νά κάνω τὸ χρέος μου. Τὸ χάραμα πέρασα κοντά στὸν πατέρα μου κι' είπα σταθερά και περήφανα.

— 'Ηρθε ἢ σειρά μου νά δουλέψω και γώ. Θά κατέβω στὸν κάμπο νά δουλέψω στα ὄργωματα με ξένο ζευγάρι...

Τὸν κοιτούσα στα μάτια. 'Η δυστυχία του άλλαξε χρώμα. Κάτι πήγε νά εἶπει και δέν εἶπε, παρά μόνον «'Εσού...».

Εἶχε λυγίσει· ὁ τόνος του βγήκε μαλακός, σά νά αίστάνθηκε πὼς ὑπάρχουνε κι' άλλες δυστυχίες στὸν κόσμο. "Εκαμα ἤδη τὸ καθήκον μου σκέφτηκα. Στάθηκα μπροστά του, περήφανος κι' ἔτοιμος, νά συνεχίσω τὸ δρόμο που χάραξα. Με κοιτούσε κατάπληχτος. Τὸν κοιτούσα και γώ και περίμενα ἀπάντηση. Χαμογέλασε κι' εἶπε.

— Βαρὺ πρᾶμα ὁ κάμπος. Στὴς δεκαεφτά του περασμένου μηνός εἶναι π' ἔκλεισες τὰ δεκαπέντε σου χρόνια. "Αν θέλεις, νά σβύσεις τὸ σπίτι σου ἀντί νά τὸ σώσεις... "Όμως σοῦ λέω νά λυπηθεῖς τὰ μικρά, που μεθαύριο θά κρεμαστοῦν στο λαιμό σου... Τρελλάθηκαν μαθές, Νικολῆ;

Ταλαντεύτηκα λίγο σάν ἀνίκανο ζῶ. Μ' ἀκούγοντας ἔξω τὸν καιρό, ἀντιστάθηκα και ψήλωσα πύότερο

— "Όχι! 'Η Μαργῆ δὲ δουλεύει; Τί ἔχει πάθει ἢ Μαργῆ; Πιὸ μικρὴ ἀπὸ μένα και μᾶς ἔζησε τὸσον καιρό. Θά δουλέψω ὅσο νοιώθω δυνάμεις. Θά κατεβάσωμε τὴ μητέρα μου στο γιατρό, θά σκεπάσωμε τὴς μεγάλες ἀνάγκες μας... Νά σταυρώσωμε τὰ χέρια λοιπὸν και νά πεθάνουμε;.. "Όχι!

— Μά δέν εἶσαι γιὰ τέτοια δουλειά... δὲ μπορεῖς· πὼς τὸ λένε... δέν πρέπει.

"Αρχισε νά περπατᾶ νευρικά. "Υστερα γύρισε, ἀφησε νά πέσουνε τὰ χέρια του κάτω και γίνηκε κίτρινος σάν τὸ φλουρί.

— Λυπήσωμε, Νικολῆ!

'Απ' τὴν κάμαρη, σύρθηκε, τραβηγμένη λιγνή, ἢ χωνὴ τῆς μητέρας μου.

— Κάτσε χάμω παιδάκι μου, Νικολῆ· και γώ δέν ἔχω τίποτα... Αὔριο, μεθαύριο, θά γίνω καλά. Θά σηκωθῶ και θά πάω στη δουλειά μου. Θέλεις ν' ἄρρωστήσεις μαθές;

'Η πόρτα τῆς ἄνοιξε διάπλατα. 'Η Μαργῆ που καθόταν στο πλάι τῆς, περπάτησε κι' ἤρθε κοντά μας.

— 'Ετοιμάσου· θά πάμε μαζί. Θά δουλέψω ἐγώ. 'Εγὼ ξέρω τ' ἀλέτρι. Πότε ψήθεις ἐσὺ στη δουλειά; Ποιὸς δούλευε τὸσον καιρό;

— 'Εσὺ, θά μείνεις, τῆς εἶπα, κοντά στη μητέρα. "Όταν φύγουμε ὅλοι μας ποιὸς θά μείνει στο σπίτι; Σᾶς εἶπα, θά πάω! Και θά ἰδεῖτε πὼς εἶμαι πολὺ δυνατότερος, ἀπ' ὅλους μαζί.

'Ο Πατέρας μου, ἀκούμπισε τὸ πρόσωπό του στο τζάμι και

κοιτούσε μακριά στα βουνά. Ἡ Μαργή καθησμένη σὲ μιὰ μαύρη κασέλα, σήκωσε τὴν ἀλατζένια ποδιά της καὶ σκούπισε, σκούφοντας λίγο τὰ μάτια της.

Σηκώθηκα σύνταχα. "Ἄνοιξα τοῦ νοτιᾶ τὸ παράθυρο. Ὁ καιρὸς μισοκάθαρος. Μονάχα ὁ ἀγέρας ποῦ πήγαινε νὰ σπάσει τὰ δέντρα. Ντύθηκα δίχως νὰ μ' ἀκούσει κανεὶς. Φόρεσα τὰ παπούτσιά μου ἔξω στὴ σκάλε. Ἡ πούλια τρεμόσβυνε στὰ ψηλότερες κλάδες τοῦ δέντρου, ποῦ βογγοῦσε γυμνὸ, ξεκλαδίζοντας πάνω ἀπ' τὴ στέγη μας. Διπλώθηκα κι' ἔγειρα στὴ μεγάλη πλαγιά. Κατέβαινα γρήγορα, κρεμώντας τὰ πόδια μου κάτω ἀπ' τοὺς βράχους, νὰ περάσω τὸ ξάγναντο μέρος, πρὶν φωτίσει καλά.

Καθὼς σκάλωνα ἔπεναντι ἄκουσα πάνω ἀπ' τὸ βράχο τὴ φωνὴ τῆς Μαργῆς, ποῦ τὴν ψήλωνε πάνω μου καὶ τὴ σκόρπιζε ὁ ἄνεμος.

— Νικολήγητη...

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

"Ἐβλιν

I

"Ἐβλιν! τώρα ποῦ κοιμήθης
κι' ἀναπαύεσαι βαθεῖα
κι' ἄλλη ἐλπίδα δὲν ὑπάρχει
νὰ ματαξυπνίσῃς πιά,
Τὰ τραγούδια ποῦ ἔχουν μείνει
στὴν ψυχὴ μου ἀναζητῶ
Στῆς μεγάλης μας ἀγάπης
νὰ τὰ βάλω τὸ σκοπό.

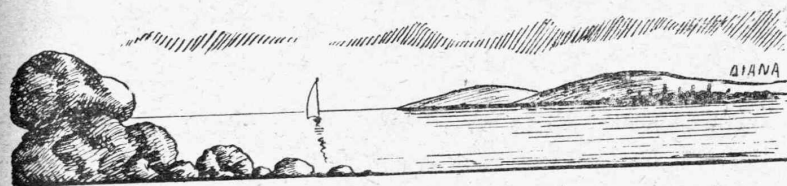
II

Ποῦ νὰ βρίσκεσαι, ποῦ νᾶσαι
καὶ δὲ φαίνεσαι στὸ φῶς!
καθὼς πήγαινες στὰ ὕψη
μὴ σὲ κράτησε ὁ οὐρανὸς
καὶ σὰν ἀστεράκι τώρα
μέσ' στὴν ἄβυσσο κοιτᾶς,
κλαῖς τῆς Γῆς τὴ δυστυχία
καὶ τὴ θάλασσα φωτᾶς;

III

Μὴν τὴν εἶδες; μὴν τὴν εἶδες;
"Ἄστρο, λούλουδο, φτερό,
μαργαρίτα, βοτσαλάκι
κρεμασμένο στὸ νερό,
δὲν ἐφάνη! Δὲν ἐφάνη!
Ποῦ νὰ τρέξω; ποῦ νὰ ἰδῶ;
Μὴν τὴν εἶδες; μὴν τὴν εἶδες;
Δὲν ἐπέρασε ἀπὸ δῶ...

ΘΕΜΟΣ ΑΜΟΥΡΓΗΣ

'Απολυτίκιο

Στὸ σπέρμα κάθε ζωντανοῦ—κι' ἄγριου κι' ἡμεροῦ
πῶς ἔκλεισεν ἡ φύση τὴν πνοὴ τοῦ «ἐφήμερου»
τὸ ξέρουμε, ὅπως-ὅπως.
Μὰ σὰν ἐγὼ πολὺ νὰ ξέδοσα στὴν ἄμυνα
κι' ἄχαρα ἐδῶ προσκολλημένος ἐπαράμεινα
καὶ στένεψεν ὁ τόπος.

Τόσους καιροὺς τὸ βῆμα μου ἔσερνα, τὸ ἀμφίβολο,
μέσα σὲ τοῦτο τὸν τρισκότεινο περίβολο,
τοὺς ἴσκιους κυνηγώντας,
πότε γέλιο κρυφὸ μὲ κράτειε, πότε μίλημα:
(νᾶτουμε γι' ἄλλον ἢ γιὰ μένα;) καὶ τὸ δίλημμα
φορτώνομουν, ριγώντας.

Τρικυμισμένα τὰ νερά (χαμός!) ἢ ἀκύμαντα
μὲ παρασέρναν, σὲ φουρτοῦνες καὶ τ' ἀσήμαντα
σάμπως σεπτὸ ἓνα πάθος:
Στὴ δυστυχία σὰν καρπὸς στὸν ἥλιο-ὠρίμασα
καὶ μ' ἄγιο ζῆλο, κατεργάστηκα κι' ἐτόίμασα,
στὶς πράξεις μου, τὸ «λάθος».

Νὰ φύγω τώρα εἶναι καιρὸς, ὦ φίλε μου ἄνεμε,
καὶ φέρε σὺ χλωρόφυλλα, ἀπ' τὰ δάση, ράνε με
γιὰ κάποια ποικιλία.
Μάννα μου Γῆ, μ' ἀγάπη δέξου με στὸ στέρνο σου
δῶρο πικρὸ, τὰ βάσανά μου—κοίτα—φέρνω σου,
γραμμένα σὲ βιβλία.

Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὴν ἀδημοσίευτη συλλογὴ «Ἐνὼ κταπᾶν οἱ 12», ποῦ θὰ κυκλοφορήσει ὁ Οἶκος Νεοελληνικῆ Λογοτεχνίας στὶς ἀρχὲς τοῦ Δεκεμβρίου.

“Ένα παιδί γράφει στο Θεό...”

Τά χρόνια πῶχεις ὠρισμένα, κάμε
παιδί, ὅπως εἶμαι, Θεέ μου νά τὰ ζήσω,
κι' ὅταν Θαρθῆ ἡ στιγμή νά Σ' ἀντικρύσω
ένα παιδί, σάν τώρα, θέλω νάμαι.

ᾠ! κι' ἡ καρδιά μου νάτανε νά μείνη
μέ μι' ἀνοιξη βαθειά κρυμμένη ἐντός της,
κι' ἔτσι, ὅπως τώρα, πάντα ὁ θησαυρός της
νά λάμπη : φῶς, χαρά καί καλωσύνη.

Κι' ὅταν θαρθῆ ἡ στιγμή νά μεταλάβω
τὴν ὁμορφιά τῆς παρουσίας Σου, Θεέ μου,
κάμε νά Σ' ἀντικρύσω ἀπάνωθέ μου,
ὡς ἦρθα, δίχως νά Σε καταλάβω

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΚΗΣ

Ἐρωτικό

Τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ
πετάγματα τοῦ νοῦ
ἔλα ναί γιὰ σένα θά τὰ μάσω
Τραχηλιά ἀπό φῶς
Ἐρωτικός καὶ μὸς
στὸ λαιμό σου κόρη θά μπουρλιάσω.

Τὰ πλούτη τοῦ βυθοῦ
ἀστράματα τοῦ νοῦ
στὴν ποδιά σου ἔλα θά τὰ φέρω,
Ἡλιακὴ λαμπράδα!
νάζι κι' ὠμορφάδα!
ὠριμοὶ καρποὶ κι' ἔτοιμοι γιὰ θέρο

Κι' ἔπειτα ἀπὸ κειά,
τὰ θεϊκὰ προικιά,
τὸ κορμί μέ μῦρα θά στ' ἀλείψω.
Κι' ἀπάνω στὰ λυτὰ
καί τὰ κυματιστὰ
ἄφες μέ μαλλιά σου ν' ἀνανήψω

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

Ὁρκος

Ἡ γρηά-Σταθοῦ ἡ γιάτρισσα. ποῦ κι' ἡ μιὰ κι' ἡ ἄλλη, τῆς κάνα-
νε παράπονα, δὲν ξέρει ἡ δόλια τί νά πεῖ, καί λέει πῶς, τώρα πιά,
ὅτι ἔγιν' ἔγινε, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος, καί πῶς θε νά περάσ' ἡ
μπόρα νά βρεθεῖ ἡ ζημιὰ. Ἡ Δεσποινιῶ χτυπιέται, καί καταριέτ'
ὄλημερίς—μ' ὄλη τὴν ἔγνοια της—καί λέει πῶς, τὴν εἶδε χρηστια-
νὴ μου, τὴν εἶδε τὴ θεομπέχτησα ὁ ἄνθρωπος—ψέματα θε νά πεῖ ;
ἡ πόρτα του ἦταν ἀνοιχτή...

Ἡ Κατιγκάρα, θε νά βρεῖ σπίτι· σκίζεται, καί ξεφωνίζει πῶς,
ὅσο ἦταν τὸ λουκέτο ἐκεῖ—ποῦριξε μιὰ ματιὰ σάν ἦρθε—ἀπὸ συ-
νήθεια—τόσο καλὸ νά βρεῖ· κι' ὅσο λέει ἀλήθεια αὐτός, τόσο τὸ
φῶς του νά τ' ἀφίσεις, Θεέ μου, Μεγαλοδύναμε...

Μὰ ὁ Σπύρος, τίποτα· λέει πῶς τὸ λουκέτο ἔλειπε—ἀφοῦ ἦ-
τανε μέσα αὐτός, γδυνότανε νά πέσει—ἄκουσε κλάματα, κι' ἄ-
νοιξε ν' ἀφουγκραστεῖ, καί τότες, τὴν εἶδε ποῦβγαίνει σιγά-σιγά
σὰ φάντασμα. σάν κλέφτης—κι' ἀνέβινε τὴ σκάλα, κι' εἶδε, καί
τὴν ἄκουσε...

Ὁ ὅμοιος τὸν ὅμοιο, κι' κοπριά στὰ λάχανα, λέγαν γι' αὐτὲς
τὶς δυὸ στὴ γειτονιά...

Κάμποσα χρόνια καθόταν μέσα σὲ κείνη τὴν αὐλή· στὰ δυὸ
μπροστινὰ δωμάτια καθότανε ἡ Δεσποινιῶ—μιὰ χήρα νάματάρχη,
ψηλὴ, γλωσσοῦ, ξερακιανὴ—μέ τίστρεῖς κόρες της, ποῦ δούλευαν ἡ
μιὰ σ' ἀσπρορουχοῦ κι' οἱ ἄλλες σὲ μοδίστρα· στ' ἄλλο—τὸ πλαϊ-
νὸ—καθόταν ἡ γρηά-Σταθοῦ, ἡ γιάτρισσα, ποῦ ζοῦσε ἀπὸ τὰ για-
τροσόφια της,—καί ποῦ ὅπως ξέρανε στὴ γειτονιά, κι' ἀπ' ἄλλες,
μερικές, κρυφὲς δουλειές. Στ' ἄλλο, στὸ βάθος τῆς αὐλῆς, καθόταν
ἡ Κατίγκω, ἡ ζωντοχήρα.—Ἡ Κατιγκάρα, ἔτσι ὅπως ἔπρεπε νά
τηνε πείς γιὰ νά τὴ βρεῖς—ποῦ ἀπὸ χρόνια τώρα. τὴν εἶχ' ἀφίσει
ὁ ἄντρας της—ψιθυρίζοταν μάλιστα, πῶς ἦταν ἀστεφάνωτη—για-
τί ὅπως λέγαν (Τὸν εἶχ' ἀφίσει ἔλεγι' αὐτὴ, γιὰτ' ἦτανε μπεκρῆς)
τοῦδινε μπουφλες κατακέφαλα.

Μι' ἀντρογυναῖκα, μουστακοῦ, μέ χεῖλια ἀράπικα καί μύτη
ἀνασηκωτὴ, μέ τὴ μιὰ κόρη της. (Ἡ ἄλλ' εἶχε κλεφτεῖ· στὴ Σαλο-

νίκη ήταν τώρα, με τον άντρα της) που ζούσε ως τώρα ξενοδουλεύοντας· και στ' άλλο το δωμάτιο, πάνω απ' το πλυσταριό, π' ανέβαινες με μια σκαλίτσα ξύλινη, ξέμεν' ο Σπύρος, οπραματευτής.

Κείνες οι δυο—ή Κατιγκάρα και η Δεσποινιώ—πού αν κι' ήταν το φόβιτρο της γειτονιάς—αλοίμονο κι' αν έμπαινε καμιά στο στόμα τους—δμως, ήτανε μέλι και γάλα σ' όλα τους.

Πές πώς ένα σπίτι, ένα τσανάκι νάχανε· αν έμαγέρευε ή μιά, θά πήγαινε μεζέ στην άλλη—άπαρέτητα. Το καλοκαίρι, στην δέσπορτα—Συχνά-συχνά τις Κυριακές, πέρνανε τὰ κουμάντα τους, και πήγαιναν απ' το πρωί στη θάλασσα—και τὸ χειμώνα, ή μιά στην άλλη, γύρω απ' τὸ μαγκάλι, δίνανε τις βεγγέρες τους.

Βοήθαγε στην πλύσ' ή μιά της άλληνης—και τις άρρώστιες τους—και τις γιορτάδες, μαζί κάναν τὰ γλέντια τους.

Κι' έτσι αγαπημένα ζούσαν, απ' τὸν καιρὸ πὸυ σμίξανε.

Μά τώρα τελευταία—είναι δά κάμποσος καιρός—πού ή 'Ανθή ή κόρη της Κατίγκως, μόλις έφευγ' ή μάνα της, στολιζονταν και πράπ, ξεπόρτιζε κι' αὐτή ξωπίσω της, και γύριζε λίγο πριν έρθει κείνη, τόσο άργά· τρεις τέσσερις φορές, ή Δεσποινιώ, ύποψιάστηκε· άρχισαν νά της μπαίνουν ψύλλοι στ' αὐτίσ, και μάλιστα προχτές της είπανε οι κόρες της, πὸς κάποια φιλενάδα τους, πὸυ τὴν ήξερε, τὸς είπε πὸς τὴν είδε ένα μεσημέρι, νά μπαίνει σὲ μιά πόρτα, σὲ κάποιο άπόμερο στενό· μά δὲν ήταν κιόλα βέβαιη, μπορεί και νά της φάνηκε...

Θεώρησε σωστό, ὅπως έλεγε, νά τὸκανε γνωστό της μάνας της· μπορεί νά της κακοφαινόταν κι' αν δὲ τὸλεγε· κορίτσια είχε κι' αὐτή, κι' ήτανε χρέος της...

Και μιά βραδυά—τέλη Νοέμβρη θάητανε—σὺν είχε άργήσει, πάλι νά γυρίσει ή 'Ανθή τὴν κάλεσ' ιδιαίτερα, και της τὰ είπε ὅλα, τὸ και τὸ...

'Η Κατιγκάρα, φάνηκε νά πειράχτηκε, μά τίποτα δὲν έδειξε· έκανε τὴν ἀδιάφορη, κι' είπε πὸς, ναί, βέβαια, τὸξερε κι' αὐτή—Πὸς δά, μποροῦσε...—μά, είχε έρθει ένας θεός της, πρώτος ξάδερφος τ' ἀχαϊρευτου τ' άντρός της, απ' τὸ χωριό—είχε μεγάλο βιός εκεί—κι' ήθελε νά τὴν ύποστήριζε· "Ας εἶν' καλὰ ὁ ἄνθρωπος Μόνου, πὸυ, σπίτι δὲν ήθελε νάρθει—Δὲν ξέρεις δά τὰ σουσουρα πὸυ γίνονται;...—Γι' αὐτό..." Αι, τὴν 'Ανθή τὴν ήξερε· της είχε μοιάσει δά και δὲ τὴν έγγονιάζε· μά, μιά φορά, καλὰ έκανε πὸυ της τὸ είπε, τώρα ὁ κόσμος έγινε...

—Μονάχα, νάχεις κι' ἐσὺ τὸ νοῦ σου, στὰ κορίτσια σου· καλὰ εἶναι βέβαια, δὲ λείει τὸ ἐνάντιο, λόγος νά γίνεται;...μά και καμιά φορά ὁ Σατανᾶς...

Τὸ χώνεψε και δὲ τὸ χώνεψε ή Δεσποινιώ· σὺν κάπως παράξενος νά της φαινότανε αὐτὸς ὁ θεός· και τώρα τελετταῖα, σὺν κάπως λιγότερο νά της παραπονιόταν ή Κατίγκω, για τὴν ἀκρίβεια της ζωής...

'Η Κατιγκάρα, έκανε ρόμπα μονομιᾶς· ή κόρη της, έκόψ' άλλο φουστάνι—ένα φουλάρι κίτρινο—και τώρα, ὄχι μονάχα κάθε Κυριακή, μά, και μεσοβδόμαδα πέρναν τὸ κρεατάκι τους... Και σάμπως νά της φαίνεται, πὸς ή 'Ανθούλα τώρα σά νά βάφεται...

Πολὺ πονετικός εἶναι ὡς φαίνεστε αὐτὸς ὁ θεός... Μωρή, σὲ ποιόνε τὰ πουλᾶς αὐτὰ βρὲ Κατιγκάρα μου—έλεγε μέσα της ή Δεσποινιώ—Θέ μου συχώραμαι, —σὲ μένανε;...

Μά κι' ή Κατίγκω. Έγνοια σου· τὸ φύσαε και δὲν κρύωνε. Κι' αν φαίνονταν πὸς ήσυχάσαν, ὅμως, σὲ κάνα μήνα ὕστερα—Δευτέρα βράδυ, παραμονή τ' 'Αι· Νικολάου ήτανε—σὺν ήρθ' απ' τὴ δουλειά—ή 'Ανθή άκόμα έλειπε—κάλεσε μέσ' τὸ δωμάτιο τὴ Δεσποινιώ, κι' έτσι, ἀλαφιασμένη ἀπὸ τὴ σύχιση, της είπε, πὸς κείνο τὸ ἴδιο ἀπόγεμα—νωρίς—ὅπως τὴν έστειλε ή κυρία νά πάρει ένα ροῦχο, πὸυχει ἀγοράσει, απ' τὸ ἐμπορικό, είδε μέσα στὸ τραῖνο τὴν 'Αννίκα—τὴν πιδ μεγάλη κόρη της—μὲ κείνο τὸν κουρέα πὸυ τᾶχε—ὅπως τὸ ξέρανε—ἀπὸ καιρό. Και βέβαια, για νᾶταν τέτοια ὦρα ὄξω, οὔτε θά πῆγε στη δουλειά...

"Ε· ἔχι!... Τότες ήταν κι' αν ήτανε· ξεχείλισε κι' ή Δεσποινιώ πὸυ ὡς τὰ τώρα έβραζε· συχίστηκε κι' αὐτή—έτρεμε σύγκορμη—κι' έβανε τις φωνές· της έλεγε πὸς, κάλιο θάκανε, νά μάζευε τὴν κόρη της—Ποῦ ήταν τέτοια ὦρα;...έ;...και ν' ἄφινε τὰ κοριτσάκια της, με τὸν καῦμό της φτώχειας τους· κι' ὅπως δὲ βλέπει τις πόρτες πὸυ μπαίν' ή κόρη της,—ὁ κόσμος τὸχει τούμπανο—έτσι δὲ βλέπουνε τὰ μάτια της, και σέρνει ἄλλον γι' ἄλλονε...

"Αρχισε κι' ή Κατίγκω, κι' έλεγε... Μαγάρι, νάχε κι' αὐτή τὰ μάτια της· κι' απ' τὸ μπαρμπέρη θε νά τὸβρισκ' έγνοια της... Κι' ὄσο για τὴ δική της;... Τὸ κούτελό της, εἶναι σὺν τὸ καθάριον οὐρανό...

Μά πάλι, ἀπὸ κείνη τὴ βραδυά—κόψανε βέβαια τις φίλιες τους—τὰ πράματα καλμάρανε· ὥσπου μιά μέρα, ή 'Αννίκα, δὲ πῆγε

στη δουλειά· έπεσε άρρωστη· όμως, γιατρό δέ φέρνανε· μονάχα, μέρα και νύχτα, ή Σταθοϋ τή γιάτρευε.

Πήγε νά σκάσει ή Κατιγκάρα πού δέ μάθαινε· ρώτησε κρυφά ένα βράδι τή Σταθοϋ· κείνη τής ειπε πώς, και καλά-καλά δέν ήξερε, μά φαίνεται πώς ήταν άπ' τή ραφτομηχανή πού κίναε με τά πόδια, και...

Χμ... άλλο θε νάταν—συλλογιότανε—γιατί δέ φέρνανε γιατρό· γιατί κάθε φορά πού μπαίνει ή γρηά· Σταθοϋ, άμπαρώνουνε...

Και μιá βραδυά, άπάνω στη μανία της, έκανε τάχα τή τρελλή, κι' έτσι, φωνάζοντας τάχα τή γιάτρισσα πού τήν ήθελε, πήγε ν' άνοιξει τó δωμάτιο...

Είχαν κλειδώσει μάτια μου...

Γύρισε πάλι μεσ' τή κόρη της, κι' έτσι για ν' άκουσεται—έπίτηδες—τής ειπε πώς δέ κυτιάν τήν τρύφλα τους, μά θέλουνε νά μιλάνε γι' άλλονε· σάματις, ó κόσμος τρώει άχερα...

Κείνο τó βράδι, δέ μιλήσανε.

Μά τ' άλλο τó πρωί, βγήκε στη μέση τής αϋλής ή Δεσποινιά, και άρχισε. Ν' άνοιξει τά στραβά της, νά δει πού μπαίν' ή κόρη της, κι' αϋτήνε, νά τήν άφίσει ήσυχη... Τι ήθελε νά πει μωρή, ó κόσμος τρώει άχερα ;... έ;... Νομίζει πώς έχουνε τούς θειούς, νά τις ύποστηρίζουνε, και νά τις κάνουν ρόμπες και βαψήματα ; Κείνης, οί κόρες της, άς ειν' καλά τά χέρια τους... Μά αν καλά, γιατί τήνε παράτησε κι' αϋτός ó δόλιος ó άντρας της...

Τότες ήταν πού ή Κατιγκάρα, άφρισε· ειπε πώς, νά τής βγοϋν τά μάτια ποϋχει όλο τήν έγνοια... Αϋτή κι' ή κόρη της, ότι θέλουν θά κάνουνε, και νά τής καμωθει νά σκάσει... Κι' άς ρώταγε τή γειτονιά νάβλεπε τίς μουτζούρες της... Σουρουκλεμέ... πού θες νά πεις για θειούς... Μά, έγνοια σου μωρή και άι... "Ας ψόφαι ή άς τόκανε, νά, όρκο πέρνει—κι' έκανε τó σταυρό της—δοξολογία θά κάνει Παναγία μου...

Κι' έγιν' ένας καυγάς, τρικούβερτος.

Μά από τότε, πάψανε. 'Η 'Ανθή κι' ή μάννα της όλη τή μέρα λείπανε Φεύγανε τó πρωί - πρωί και πάντα άργά γυρίζανε· μά ή 'Αννίκα, ήταν ακόμα άρρωστη· πέρασε κι' ή πρωτοχρονια, και δέ σηκώθηκε, μόνο, με τή Σταθοϋ είχαν ακόμα ψιθυρίσματα...

Κι' ένα πρωί,—έτσι, άξαφνα—τήν πήραν για τήν κλινική· οί άλλες; δέν είχαν φύγει ακόμα, ήταν νωρίς· ή Κατιγκάρα, παραφύλαγε, και τή στιγμή πού φεύγαν, έτρεξε, πήρε τó σκέπασμα άπ'

τόν τενεκέ τών σκουπιδιών, στάθηκε στην όξώπορτα, κι' έτσι δίχως νά λείι τίποτα, με λύσσα, άρχισε και τόν χτύπαγε...

Κείνο τó βράδι—άργά ήταν—σαν τή φέρανε, κλείσανε πόρτες και παράθυρα, κι' άρχίσανε τά κλάματα· ή μάννα της έμπιγε κάτι άγριες, στριγγές·φώνές, κι' ύστερα σώπαινε, κι' ύστερα πάλι άρχιζε· οί άδερφάδες της, κλέγαν κι' αϋτές, χτυπιόντουσαν· μπήκε κι' ή γρηά· Σταθοϋ ή γιάτρισσα—άπ' τά μέρη τής Δημητσάνας κείνη ήτανε—κι' άρχισε κι' αϋτή τά μοιρολόγια της...

Τότες, πάνω σ' αϋτά, έφτασε κι' ή Κατίγκω από τó σπίτι ποϋπλενε· κλείστηκε για λίγο μεσ' τήν κάμαρα—τής τάειπε ως φαίνεται ή κόρη της—κι' ύστερα, ξεπόρτισε, γλύστρισε με προφύλαξη μεσ' τó σκοτάδι τής αϋλής, έριξε κει πάνω στο χαγιατάκι μιá ματιά, κι' έτσι, μαζεύοντας μέσα στα σκέλια τó φουστάνι της, έδωσε μιá, άνέβηκε τρεχάτη τά ξύλινα σκαλιά, έφτασε στο μικρό χαγιατί, και εκει όλόρθω, σήκωσε τó κεφάλι της ψηλά—Τής έπερν'ό άγέρας τά μαλιά· βορηάς έφύσαε· τó κυπαρίσι βούιζε· έρημιά· τά σύγνεφα, κείνη τή γεναριάτικη νύχτα, τρέχανε τ'όνα πίσω άπ' τ'άλλο άγρια πυχτά, θολά, και τó φεγγάρι, στο πέρασμά τους, άφινε κάποτε μονάχα, ένα κρδο, δειλό φώς, ποϋπεφτε λίγο πάνω της—σήκωσε και τó χέρι της, έκανε τó σταυρό της,—έτσι, άργά—κι' ειπε βαθειά από μέσα της, βραχνά, μ' εϋλάβεια.

—Δόξα σοι Θεέ μου !... Δόξα σοι !...

Κείνα, τά σύγνεφα, τó φώς τοϋ φεγγαριου, τ' άστέρια πού δέ φένονταν, δέν άκούστηκε τί τάχα—κι' αν άπάντησαν.

'Ο Σπύρος όπραματευτής μονάχα, έπιμένει ακόμα πώς τήν άκουσε...

ΜΙΧΟΣ ΚΑΡΗΣ

Πινδάρου

'Ολυμπιονικῶν Ὀδὴ ΧΙΥ

'Ασωπίω Ὀρχομενίω παιδί σταδίει

Σὲ στίχους ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΟΡΦΗ

Στροφή Α'

Στὰ Κηφισώτικα νερά (*)
τ' Ὀρχομενοῦ, ποῦ βγάζει τὰ περίφημ' ἄτια,
στην πλούσια γῆς, ποῦ μιὰ φορὰ
ἐπροστατέψατε τοῦ Μίνυα τὰ παλάτια,
Χάρες, σεμνές, βασιλίσσες κ' οἱ τρεῖς.
Ἐλαχαν τὰ θρονιά σας ἀπ' ἀρχῆς.

Κι' ἀκοῦστε με παρακαλῶ
γιατί εἶτε ὠραῖος, εἰδὲ σοφός, ἢ δοξασμένος,
χωρὶς ἐσᾶς καλὸ ἢ τερπνὸ
κανεῖς δὲ χάριξε ἀπὸ τῶν θνητῶν τὸ γένος.
Μαζύ σας κι' οἱ Ἀθάνατοι γιὰ ἰδέες,
πῶς διαφεντεύουν δεῖπνα καὶ σπονδές.

Τὸ χέρι σας τὰ κάλλη τ' οὐρανοῦ βαστάει,
καὶ στοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνα, μὲ τὸ χρυσὸ
τόξο, τὸ θρόνο αἰώνια καθισμένες πλαῖ,
προσφέρετε ὄλοι τίς τιμές στὸν Ἀρχηγὸ
τῶν Ὀλυμπίων καὶ στὸν πατέρα
ποῦ κυβερνάει μεσ' στὸν αἰθέρα

Στροφή Β'

Τέτοιου τρανοῦ θεοῦ παιδιά,
βοηθήστε με στῶν ἐγκωμίων τῆ μελωδία,
ποῦ φτερουγίζει ἔτσι ἀλαφριά

(*) Πρόκειται περὶ τοῦ βοιωτικῆς Κηφισοῦ, ποῦ σύμφωνα μὲ μιὰ παράση ὁ
Ἡρακλῆς ἐστῆριψε τὸ ρέμα του στὸν Ὀρχομενὸ (Παισαν. ΙΥ).

καὶ γιὰ καλὴ του τύχη, ὦ πάνσεπτη Ἀγλαΐα,
φιλόμουση Εὐφροσύνη καὶ ἱερὴ
Θάλια, ποῦ σὲ μαγεύει ἡ μουσική,

τώρα μὲ λυδικὸ σκοπὸ
τοῦ Ὀρχομενίου Ἀσωπίχου ποῦ ἦρθα τῆ νίκη
στοχαστικά γιὰ νὰ σᾶς πῶ:
πῶς κέρδισε στὰ Ὀλύμπια, καὶ πῶς ἀνήκει
καὶ στῶν Μινύων τὸν τόπο ἢ δόξα αὐτῆ,
π' ἀνάδειξε μαζύ του νικητῆ.

Καὶ σύ, τῶν δόμων πέρνα, Ἥχώ, τὰ μαῦρα τείχη
τῆς Περσεφόνης, καὶ στὸν κύρη τὸ νεκρὸ,
τὸν Κλεόδημο, διαλάλησε τὸ συχαρίκι
τοῦ γιοῦ, στὴν ξακουσμένη Πίσσ, τὸ λαμπρό,
σὰν γιὰ τὸν ἄθλο π χει κἀνη
μὲ φτερωτὸ τὸν δῆς στεφάνι

ΣΤΕΦ. ΜΟΡΦΗ

Ἐπεξηγηματικὰ σημεῖωματα

Μεταφράζεται ὁ Πίνδαρος; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἦρθε στὸ νοῦ μου,
μόλις μοῦ ἔγινε σχετικὴ πρόταση ἀπὸ ἓναν ἀθλητικὸ Σύλλογο. Ἐπρεπε
ν' ἀποτολμῶ μιὰν εὐσυνείδητην ἀπόδοση, ἔστω καὶ μὲ τὰ πολὺ ἀτελέ-
στερα φραστικά μέσα, ποῦ διαθέτει ἡ λογοτεχνικὴ μας γλῶσσα ἀπέναντι
στὸν προσωδιακὸ πλοῦτο τῆς ἐποχῆς του, ἐνὸς ἔργου ποῦ θὰ προκαλῆ
πάντα τὸ σεβασμὸ καὶ τὸ δέος.

Γιατὶ ἡ μετάφραση τοῦ Πίνδαρου εἶνε τόλμημα, ὄχι τόσο γιὰ τῆ
σχολαστικὴ ἀπόδοση στῆ γλῶσσα μας. Εἶναι ἀρκετά καλὰ μελετημένος
ἀπὸ τοὺς παλιοὺς ἐκείνους ποῦ τὸν ἔφεραν στὸ φῶς, ὥστε νὰ νιώθου-
με τὰ περισσότερα μέρη του. Ἡ δυσκολία βρίσκεται μεσ' στὸ αἰσθητικὸ
πλαῖσιο. Κάνοντας κανεῖς τὴν ὠδὴ σύγχρονο ποίημα, δὲν εἶν' εὐκόλο νὰ
συγκινηθῆ, ὅπως π. χ. στὸν Προμηθεά, σὰ σύμβολο, ἢ στὴν Ἀντιγόνη,
σὰν ἐκπροσώπηση τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων.

Γιατὸ πρέπει πρῶτα νὰ γνωρίσουμε τὰ δυναμικὰ στοιχεῖα τῆς πιν-
δαρικῆς ὠδῆς: Ποιὸς εἶνε ὁ ποιητῆς καὶ τί λέει τὸ ἔργο του. Εἶνε ἀναμ-
φιβήτητο, πῶς ὅσο κοιτάζουμε πρὸς τοὺς ἀρχαίους, τόσο βρίσκουμε

συνταυτισμένο τον ποιητή με τον άνθρωπο. (εγώ πιστεύω πως η συνταύτιση αυτή πρέπει να υπάρχει πάντοτε). Ο Πίνδαρος από παιδί, μάς πληροφορεί η παράδοση, πως στα χείλια του κάθισε μια μέλισσα και του γέμισε το στόμα κερόμελι. Τόσο ταλέντο είχε σιγή Μουσική, που η μητέρα του Μυρτώ, τον έστειλε για να τελειοποιηθῆ στον Ἀπολλόδοωρο. Γι' αυτό λένε πως ο Πάν τραγουδοῦσε εμπνεόμενος ἀπὸ τὸ πινδαρικό τραγοῦδι. κι' ὁ Ἀπόλλωνας στοὺς Δελφοὺς τὸν ἐκαλοῦσε σὲ γεύματα.

Γιὰ τῆς ὠδῆς του ὅμως στοὺς νικητὲς τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων ἐπειδὴ ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προσωπικὸ χαρακτῆρα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴς ἀνάγλυφες μυθολογικῆς μορφῆς, χάνουν κάπως ἀπὸ τὴ γενικότητα. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ μεταδῶσαν τὴ διδασκαλία τους λεκτικὰ καὶ σχολαστικά, κι' ὅπως φαίνεται δὲν ἐνδιαφέρθησαν νὰ μαζέψουν καὶ τὰ μουσικὰ τους κομμάτια, ποὺ ἔπρεπε νὰ συνοδεύουν τοὺς στίχους, κι' ἄς ἦταν ἡ μουσικὴ γιὰ τὸν ποιητὴ ἢ κυριώτερη καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση τῶν ἐμπνευσεῶν του.

Αὐτὲς λοιπὸν οἱ ὠδῆς μποροῦν νὰ συγκινήσουν σήμερα ἰδίως τοὺς φιλάθλους, ἀλλὰ κι αὐτοὺς ἐπαγωγικά. Τὸ ἀρχαῖο ποίημα σὰ φόρμα δὲν μάς συγκινεῖ ἀπ' εὐθείας. Ἡ μετρικὴ ποικιλία τῶν πινδαρικῶν (ὅπως π. χ. τὸ λογαοιδικὸ ποὺ μεταχειρίζεται στὴν ἀνωτέρω ὠδῆ του) δὲν μάς καθαρίζει τὸ ρυθμικὸ νόημα. Οἱ στίχοι γκρουπάρονται σχηματικά. Ἡ μουσικὴ τους μάς εἶναι ἄγνωστη. Κι' ὅμως ὁ Πίνδαρος εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγάλους λυρικοὺς τῆς ἀρχαιότητος· πάρα πάνου κι' ἀπὸ τοὺς σύγχρονους του Συμωνίδη καὶ Βακχυλίδη ποὺ γράφανε στὰ ἴδια θέματα. Ἦταν συγγενῆς κι' ὅπως λένε ἰσάξιος στὴν τέχνη μὲ τὸν Αἰσχύλο.

Γι' αὐτὸ ὅσες μεταφράσεις ἔγιναν, ἀπὸ τὸν Κλεάνθη ὡς τοὺς εὐρωπαίους εἶναι σχολαστικῆς. Λογοτεχνικὴ ἐγὼ τοῦλάχιστον ποὺ ν' ἀνταποκρίνεται (κατὰ τὴν ἀντίληψή μου) στὶς προϋποθέσεις μιᾶς γνήσιας ἐμπνευσις, δὲν ἔβρηκα καμιά. Ἡ προσπάθειά μου λοιπὸν, γιὰ ν' ἀποδώσω στὴ ρυθμικὴ μας γλῶσσα ἰλόκληρη τὴν XIV ὠδῆ ὀφείλεται στὴ λυρικὴ συγκίνηση ποὺ μοῦ ἔδωσε ἡ ἐσωτερικὴ κατανόηση τοῦ ἔργου.

Εἶναι ἀλήθεια, πως ὁ ὕμνητὴς τοῦ βασιλέα τῆς Σικελίας Ἰέρωνα μάς ἄφησε μόνον δεκατέσσαρες ὠδῆς γιὰ τοὺς ὀλυμπιονίκες. Κι' ἀπ' αὐτοὺς δὲν βρισκονται ὄλοι στὸ πάνθη τῶν ὅσων γνωρίζουμε.

Ὁ ἥρωας τῆς ὠδῆς αὐτῆς ἦταν ὁ Ἀσώπιχος. Ἐνα παιδί ποὺ νίκησε στὸ ὀλυμπιακὸ στάδιο. Τὸ γεγονός μάς τὸ πληροφοροῦν μόνον τὸ ποίημα. Πουθενά ἄλλοῦ δὲν βρισκουμε τ' ὄνομά του, οὔτε καὶ τοῦ πατέρα του Κλεόδημου (κάποιον Κλεόδημον ἀναφέρει ὁ Πausανίας στὰ Βοιωτικά ἀλλ' ἀσφαλῶς πρόκειται περὶ ἄλλου).

Ἐκεῖνο ποὺ ἰδιαιτέρως χαρακτηρίζει τὸ ποίημα, εἶναι ὁ ὕμνος πρὸς τὴς τρεῖς Χάριτες, τὴς προστάτιδες τοῦ Ὀρχομενοῦ, ὅπου καὶ τὸ ἱερό του.

καὶ ὅπου χρόνια βασιλεῖεν εὐτυχισμένη ἡ οἰκογένεια τῶν Μινύων. Αὐτὲς ἐπικαλεῖται στὸ τραγοῦδι του καὶ τὴς φαντάζεται νὰ στεφανώνουν τὸ νεαρὸν ὀλυμπιονίκη. (Τὸ παιδικὸ στάδιο ἦταν στὴν ἀκμὴ του μέχρι τὴν 70ῆ Ὀλυμπιάδα. Στὴ 37ῆ γιὰ πρώτη φορὰ μῆκαν τὰ παιδιά στὸ στίβο, ὕστερα λάβαιναν μέρος στὸ πένταθλο καὶ στὴν πυγμαί). Ὁ Ἀσώπιχος ἔτσι ἐδόξασε καὶ τὸν τόπο του ποὺ ἐπροστάτευαν οἱ Χάρεις. Ἀλλὰ μὲ μιὰν ἀποστροφή ἀνεπάντεχη συγκινημένος ζωηρὰ ὁ ποιητὴς, ζηταί ἀπὸ τὴν Ἥλῶ νὰ μεταδώσῃ ἀνάμεσ' ἀπὸ τοὺς μαύρους τοίχους τοῦ Ἀθῆναιστὸν πεθαιμένο του πατέρα τὸ ἄγγελμα.

Κι' ἐδῶ τελειώνει ἡ ὠδή. Καὶ παρ' ὅλες τὴς ἀμφιβολίας τῶν σχολιαστῶν γιὰ τὴν ἔλλειψη τῆς ἐπωδῆς καὶ τῆς μετρικῆς ἰσορροπίας τῶν κομματιῶν τῆς, ἔτσι πρέπει νὰ τελειώσῃ.

Ὁ «λύδιος τρόπος» ποὺ ἐκφράζεται ὁ Πίνδαρος μουσικά, δείχνει τὴν προσωπικὴ του συγκίνηση. Ἀντὶ γιὰ τὸ δωρικὸ ἢ αἰολικὸ μέρος ποὺ μεταχειρίζεται στὰ περισσότερα, ἐδῶ μιλάει ἡ καρδιά, μὲ τὴν παθητικὰ ἐκφραση τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ τρόπου, ποὺ ἀργότερα τὸ πήραν κ' οἱ τραγικοὶ γιὰ τὸν ἴδιο λόγο (Πλουτάρχου περὶ μουσικῆς).

Αὐτὰ εἶναι τὰ δυναμικὰ στοιχεῖα τῆς ὠδῆς, ποὺ ἂν καὶ ἔρχεται τελευταία στὴ σειρά, ἔχει τὴν ἐσωτερικότητα ὅπως καὶ ἀπλότητα. Ἐνα μόνον σημεῖο στὸ τέλος ἀφίνει μιὰν ἀπορία ἀνικανοποίητη. Τὸ στεφάνωμα τοῦ νικητῆ μὲ φτερά. Ἐξέρουμε τὸν κότινο γι' αὐτὴ τὴ δουλιὰ. Γιὰ φτερά μάς μιλάει ὁ ποιητὴς καὶ στὸ τέλος τῆς ἐννάτης τῶν Πυθικῶν, δὲν εἶναι ὅμως ἐντελῶς τὸ ἴδιο πράμα.

Μήπως τὸ ἀνοιγμα τῶν φτερῶν τῆς Νίκης στολίζει τὴ «χαίτη» τοῦ νικητῆ σὰν φωτοστέφανο; Ὅπως ὅποτε βρέθηκα στὴν ἀνάγκη νὰ βάλω τὴ φράση ὅπως τὴν ἔχει τὸ κείμενο, θέλοντας ν' ἀποφύγω παρακινδυνεμένες ἐρμηνεῖες.

Τὴ μετάφραση χώρισα σὲ δυὸ ἴσες ὁμάδες ἀπὸ τρία ὁμοιοκατάληκται ἐξάστιχα, ἄσχετες φυσικὰ μὲ τὴ μετρικὴ τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

Σ. Μ.

Ἐνας ἥρωας τῆς Σκέψης

Σίγκμουντ Φρόϋντ

Μέσα στὸ σάλαγο τῶν πολεμικῶν γεγονότων ποὺ μονοπωλήσαν τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου, ὁ θάνατος τοῦ Φρόϋντ πέρασε σχεδὸν ἀπαρατήρητος. Ὡστόσο ὁ Φρόϋντ στάθηκε στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐπιστήμης μὰ ἡρωικῆ

μορφή, ένας από τους τύπους εκείνους των μεγάλων διανοητών που κατορθώνουν να βρουν και ν' αποκαλύψουν την αλήθεια, που προσπερνάνε οι άλλοι απόσχετα ή αδιάφορα, όχι μονάχα γιατί είναι προικισμένοι με ανώτερη, δυνατή διάνοια, αλλά γιατί είναι επίσης και δυνατοί χαρακτήρες με αμόλευτη πνευματική ειλικρίνεια και άλυγιστο διανοητικό θάρρος. Κι' ο Φρόντ σίγουρα θά βρει μιὰ μέρα τὴ θέση του στο πάνθεο των μαρτύρων τῆς ἐπιστήμης πλάι σ' ἕνα Τζορντάνο Μπρούνο ἢ ἕνα Γαλιλαῖο, γιατί κατόρθωσε, αὐτὸς ὁ πρόδρομος μιᾶς καινούργιας πνευματικῆς ἀναγέννησης, ν' ἀψηφήσει ὅλο τὸ φιλισταῖμὸ τῆς ἐποχῆς του και νὰ ὑπερασπίσει με ἀξιοθαύμαστη μαχητικότητα και πίστη τὶς ἀντιλήψεις του ποὺ ἀνατρέψανε ἀπὸ τὴ βάση τους τὴν ὡς τότε ψυχολογία και ψυχοθεραπεία.

Μπορεῖ με τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου και τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης, νὰ πεταχοῦν σὰν ἄχρηστα και σκοθριασμένα πολλὰ ἀπὸ τὰ κλειδιά ποὺ κατασκεύασε στὸ ἐπιστημονικό του ἀργαστήρι για ν' ἀνοίξει τὶς ἐφτασφράγιστες πόρτες τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου, μπορεῖ ν' ἀναιρεθοῦν και ν' ἀντικατασταθοῦν πολλὰ ἀπ' τὰ ἐπιστημονικά του σχήματα ὡς ὑποθέσεις, ἀλλὰ ὁ δρόμος ποὺ ἀνοίξε δὲν πρόκειται νὰ ἐγκαταληφθεῖ. Κι' ἀνοίξε πραγματικά ἕναν καινούργιο δρόμο για τὴν ἔρευνα και ἐρμηνεία τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ καλύτερα συνέχισε, ἔνωσε και πλάτηνε σὲ λεωφόρο πραγματικῆ τὰ στενὰ μονοπάτια ποὺ εἶχαν ἀνοίξει ἄλλοι πρὶν ἀπ' αὐτόν, γνωστοί και ἄγνωστοί του, και σύνθεσε μιὰ νέα, πρωτότυπη και τολμηρὴ ἄποψη για τὴν ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου με στοιχεῖα παρμένα ἀπ' τὶς πιὸ διαφορετικὲς ἐπιστημονικὲς και φιλοσοφικὲς πηγές.

Ὅταν γεννήθηκε ὁ Φρόντ στὰ 1856 κι' ἀκόμα ὅταν σπούδαζε ἱατρικὴ στὴ Βιέννη—πῆρε τὸ πτυχίο του στὰ 1881—στὴν Εὐρώπῃ ἐπικρατοῦσε ἀκόμα στὴ φιλοσοφία ὁ ποζιτιβισμὸς κι' ὁ μηχανικὸς ὕλισμὸς, στὴν ἐπιστημονικὴ σκέψη ἢ προσπάθεια τῆς ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ πλατειᾶς ἐφαρμογῆς τῶν μαθηματικῶν σ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς γνώσης—ἀκριβῆς μέτρηση και καλοζυγιασμένος ὑπολογισμὸς τῶν χεροπιαστῶν δεδομένων—και στὴν τέχνη ὁ νατουραλισμὸς τοῦ Ζολὰ κι' ὁ ρεαλισμὸς τοῦ Φλωμμάζονταν ψυχο-φυσικῆ κι' ἀγωνίζονταν νὰ προχωρήσει με τὶς μεθόδους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν γι' αὐτὸ και εἶχε χάσει κάθε αὐτονομία και εἶχε βουλιᾶξει στὸ ἀδιέξοδο.

Μονάχα στὴ Γαλλία, τὴ χώρα ὅπου ἡ σκέψη δὲ δεσμευτήκε ποτέ ἀπ' τὶς τροχοπέδες τοῦ τραντισοναλισμοῦ, ἀποκαμωμένοι ἀπ' τὴν ἀποτυχία τῶν προσπαθειῶν νὰ στηριχθεῖ ἡ ψυχολογία κι' ἡ ψυχοθεραπεία

ἀποκλειστικά πάνω στὴ φυσιολογία μερικοὶ ἐπιστήμονες, στραφήκανε σὲ νέες καιευθύνσεις. Ἀντίκρισαν τὸν ἀνθρώπο σὰν ἀνθρώπο και παίρνοντας σὰ δεδομένο ὅτι στὴν ψυχικὴ ζωὴ ἰσχύουν ἰδιαίτεροι, ἀνώτεροι ἰδιόρρυθμοὶ νόμοι, προσπάθησαν νὰ ἐξηγήσουν τὶς ψυχικὲς ἀρρώστειες με ψυχικὲς αἰτίες. Τέτοιοι στάθηκαν ὁ Σαρκὸ κι' ὁ μαθητῆς του Ζινὲ στὸ Παρίσι, ὁ Μπερνὲμ στὸ Νανού και ἄλλοι. Ἀνεξάρτητα στὴν ἀρχή, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασή τους κατόπιν, ὁ Μπρόυερ, ἕνας Βιενέζος γιατρός, κατέληξε σὲ ἀνάλογα συμπεράσματα και κατόρθωσε νὰ θεραπεύσει με τὸν ὑπνωτισμὸ και τὴν ὑποβολή-μεθόδους ποὺ θεωροῦνταν ὡς τότες κομπογιαννίτικες—σοβαρὲς περιπτώσεις ὑστερίας.

Ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὰ μέτρια ἀποτελέσματα τῆς καθιερωμένης και τὰ παράδοση ἀκαδημαϊκῆς ἱατρικῆς και ἐλκνόμενος ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες τῶν πρωτότυπων μεθόδων τοῦ Μπρόυερ, ὁ νεαρὸς σπουδαστῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης, ὁ φτωχὸς ἰσραηλίτης Σίγκμουντ Φρόντ, ἄρχισε νὰ προσέχει τὸν ψυχικὸ παράγοντα τῶν ψυχασθενειῶν και ν' ἀναζητεῖ σὲ καινούργιους δρόμους τὴ λύση τῶν ἄλυτων ὡς τότες προβλημάτων τῆς ψυχοπαθολογίας. Πέτυχε μιὰν ὑποτροφία ἀπ' τὸ Πανεπιστήμιό τῆς Βιέννης, ταξίδεψε στὸ Παρίσι στὰ 1885-86 και ἀργότερα, στὰ 1888, στὸ Νανού, γνωρίστηκε με τοὺς καινοτόμους Γάλλους ψυχολόγους, γνώρισε και μελέτησε τὶς ἀπόψεις τους και προχωρώντας πέρα ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ εἶχαν σταματήσει ἐκεῖνοι, κατόρθωσε με μεγαλοφυᾶ πραγματικὰ ὀξυδέρχεια και τόλμη νὰ φωτίσει τὰ σκοτάδια τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου και νὰ συνθέσει τὴν νέα του ἄποψη. Ἡ ψυχανάλυση σὰν ψυχολογία τῶν βυθῶν τοῦ ἀσυνειδήτου εἶχε γεννηθεῖ.

Ἡ ψυχανάλυση δὲν ὀνομάστηκε ψυχολογία τοῦ ἀσυνειδήτου γιατί πρώτη αὐτὴ ἀνακάλυψε τὴν ὑπαρξὴ ἀσυνειδήτων ψυχικῶν γεγονότων. Κι' ἄλλοι, πολὺ πρὶν ἀπ' αὐτὴν, εἶχαν προσέξει τὴν παρουσία τους και τὴ σκοτεινὴ κι' ἀνεξέλεγκτη ἐνεργεία τους. Στὴν ψυχανάλυση ὅμως ἀνήκει ἡ μεγάλη τιμὴ ὅτι πρώτη αὐτὴ μπόρεσε νὰ προσδιορίσει με κάποια ἀκρίβεια τὸ πολυσύνθετο και σκοτεινὸ περιεχόμενο τοῦ ὑποσυνειδήτου. Πρώτῃ αὐτὴ ἔδειξε τὸ ἀπέραντο πλάτος και βίθος ποὺ ἔχει τὸ ἀσυνειδήτο σὲ σχέση με τὴ στενότητα τῆς συνείδησης και πρώτη αὐτὴ κατόρθωσε νὰ ἀποκαλύψει τὰ μέσα με τὰ ὁποῖα ἐκδηλώνει τὴ δυναμικὴ κι' ὅλο ἐνεργεια ὑπαρξὴ και δράση του, και μπόρεσε ἔτσι νὰ δείξει και τὸ δρόμο για τὸν ἐπηρεασμὸ και τὴν κυριαρχία τῆς συνείδησης πάνω σ' αὐτό. Τὸ ἀσυνειδήτο για τὴν ψυχανάλυση δὲν περικλείνει μονάχα τὶς ἀποχτημένες ἀπὸ

τὴν πείρα καὶ τὴ μελέτη παραστάσεις καὶ ἀναμνήσεις, ποὺ παραμένουν ἔξω ἀπ' τὸ πεδίο τῆς συνείδησης σὲ μιὰ ὀρισμένη στιγμή γιατί δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ταυτόχρονη παρουσία τους σ' αὐτό. "Ὅχι, περικλείνει ὅλες τὶς ἐνστικτώδεις ροπὲς καὶ τάσεις τοῦ ἀτόμου, ποὺ καθορίζονται βιολογικά, κι' ὅλους τοὺς πόθους, τὶς ἐπιθυμίες καὶ τὶς λαχτάρες ποὺ ἡ ἠθικὴ μας συνείδηση δὲν ἀναγνωρίζει καὶ παραμερίζει σὰν ἀντικοινωνικές. Καὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸν πολύβουο, σκοτεινὸ, συγχυσμένο κι' ἀντιφατικὸ κόσμο τῶν ὑποσυνειδήτων παρορμήσεων καὶ ἀναμνήσεων τὴν ἀποφασιστικότερη σημασία καὶ τὸν ἐνεργητικότερο ρόλο παίζει γιὰ τὴν ψυχανάλυση ἡ *λίμπιντο* ἡ ἐρωτικὴ ὁρμὴ. Αὐτὴ ἀποτελεῖ γιὰ τὴν ψυχανάλυση τὴ βάση τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας, τὴ βασικὴ κινητήρια δύναμη ὅλων τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων, τὴ βασικὴ βιολογικὴ πραγματικότητα πάνω στὴν ὁποία ἀνοικοδομεῖται ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα. Ἡ λίμπιντο ἀποτελεῖ τὸ ταραχοποιὸ στοιχεῖο τῆς ψυχικῆς μας ζωῆς κι' ἡ ψυχανάλυση ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλες οἱ ἀνωμαλίες στὴν ψυχικὴ ἀνέλιξη τοῦ ἀτόμου προέρχονται ἀπὸ τὰ ἐμπόδια καὶ τοὺς φραγμοὺς ποὺ βάζει ἡ κοινωνία στὴν ὁμαλὴ *ικανοποίηση* ἢ *ἐξύψωση* τῶν σεξουαλικῶν μας ἐπιθυμιῶν. Οἱ ἐπιθυμίες ποὺ παραμερίζονται ἀπὸ τὴ συνείδηση σὰν ἀπαράδεκτες κοινωνικὰ καὶ ἠθικὰ, δὲν ἐξαφανίζονται ἀλλὰ ἀπλῶς καταπιέζονται καὶ ἀπωθοῦνται ἀπὸ τὸ *ἐγώ*, τὴ συνείδηση καὶ καταφεύγουνε στὸ *αὐτὸ*, τὸ ὑποσυνειδήτο ποὺ εἶναι σὰν ἓνα βαθὺ καὶ σκοτεινὸ ὑπόγειο, ὅπου παραμένουν ἐγκλειστές ὅλες οἱ ἀπαγορευμένες ἐπιθυμίες, σωστοὶ ἀντάρτες ποὺ δὲν ὑποτάσσονται καὶ δὲν ἡσυχάζουνε ποτέ, ποὺ κινοῦνται ἀδιάκοπα καὶ διεξάγουν ἓναν ἀσταμάτητο κλεφτοπόλεμο μὲ τὶς δυνάμεις τῆς συνείδησης. Οἱ μάρτυρες τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἐνέργειας τῶν σκοτεινῶν καὶ ἄλογων αὐτῶν δυνάμεων τοῦ ἄσυνειδήτου, εἶναι τὰ παραστρατήματα τῆς γλώσσας κι' οἱ ἀστοχημένες πράξεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τὰ νευρωτικὰ συμπτώματα καὶ τὶς σὶς σοβαρότερες περιπτώσεις, τὰ ὄνειροπολήματα κι' οἱ φαντασίες σὶς ὥρες τῆς ἐργήγορης καὶ τὰ *ὄνειρα*. Τὰ ὄνειρα εἶναι ἡ «βασικὴ ὁδὸς» ἀπὸ τὴν ὁποία μπορούμε νὰ ὀδηγηθοῦμε, κατὰ τὸ Φρόυντ, στὴν γνῶση τοῦ ἄσυνειδήτου· κι' ἀποτελεῖ μιὰ ἀπ' τὶς δόξες τοῦ ἡ τεχνικῆ τῆς ἐρμηνεύσεως τῶν ὄνείρων ποὺ ἐπεξεργάστηκε μὲ τόση τελειότητα.

Ἐκτός ἀπὸ τὸ αὐτὸ=ὑποσυνειδήτο καὶ τὸ ἐγώ=συνείδηση, ὁ Φρόυντ διέκρινε ἀκόμα τὸ ὑπερεγώ=ιδανικὸ ἐγώ, ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὴν κοινωνικὴ συνείδηση, τὸ σύνολο τῶν ἠθικῶν κ.λ.π. ἀντιλήψεων τῆς κοινωνίας καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ὅταν ἡ ἀτομικὴ συνείδηση, τὸ ἐγώ, ταυτίζεται μὲ τὴν κοινωνικὴ συνείδηση, τὸ ὑπερεγώ καὶ ὑποτάσσει ἢ ἐξιδανικεύει ἢ ἐξαυλώνει τὶς παρορμήσεις τοῦ αὐτὸ=ἄσυνειδήτου, τότε τὸ ἀτομο εἶναι ὁμαλὸ

κοινωνικὰ προσαρμοσμένο, ἐνῶ ὅταν τὸ ἐγώ, ἡ συνείδηση δὲν ταυτίζεται μὲ τὸ κοινωνικὸ ὑπερεγώ καὶ ὑποχωρεῖ στὴν πίεση τῶν ὑποσυνειδήτων παρορμήσεων ἢ παραπαίει ἀνάμεσα σ' αὐτὲς καὶ τὸ κοινωνικὸ καθήκον, τότε ἔχουμε ἓνα ἄρρωστο, ἀνώμαλο, ἀπροσάρμοστο ἀτομο, ἓναν ἐγκληματία ἢ ἓνα νευρωτικὸ. Ὁ ἐγκληματίας ὑποχωρεῖ σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ σὶς ἐγωϊστικὲς, καταστροφικὲς πρωτόγονες καὶ ἄγριες παρορμήσεις τοῦ ὑποσυνειδήτου, ἐνῶ ὁ νευρωτικὸς καταφεύγει στὴν ἀρρώστεια κι' ἀναζητεῖ σ' αὐτὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀνικανοποίητων ἄσυνειδήτων ροπῶν, ποὺ βρίσκουν τὸ *ισοδύναμο* τους στὸ νευρωτικὸ σύμπτωμα.

Αὐτὴ εἶναι σὲ χοντρές γραμμὲς καὶ στὰ βασικά τῆς σημεία ἡ ψυχανάλυτικὴ ἄποψη. Ὄταν, πρωτοδιατυπώθηκε ἔγινε δεχτὴ μὲ χλευασμοὺς καὶ θύελλα διαμαρτυριῶν. Χτυπήθηκε σὰν ἀντεπιστημονικὴ καὶ ἀγύρτικη κι' ὁ Φρόυντ ὁ ἴδιος, ποὺ πρὶν νὰ γίνῃ ὁ Φρόυντ ὁ ἰδρυτὴς τῆς ψυχανάλυσης εἶχε ἀνακηρυχθεῖ ὑφηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης, δὲν μπόρεσε ποτέ νὰ γίνῃ καθηγητὴς κι' ἀντιμέτωπος ὡς τὰ βαθεῖα γεράματα του κι' ὡς τὸ θάνατό του λογιῆς λογιῆς καταδρομὲς καὶ ἐπιθέσεις. Ὄστόσο ἡ ψυχανάλυση ἀπλώθηκε, ἀναπτύχθηκε, κι' ἐπηρέασε ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρώπινης γνώσης καὶ ἰδιαίτερα ὅλες τὶς κοινωνικὲς ἐπιστήμες. Τὰ τελευταῖα μάλιστα χρόνια, ὁ ἰδρυτὴς τῆς καὶ πολλοὶ ὀπαδοὶ του, προσπάθησαν νὰ τὴν ἀναγάγουν σὲ πραγματικὴ κοσμοθεωρία, διαπράττοντας τὸ ἴδιο σφάλμα ποὺ διέπραξαν πολλοὶ ἄλλοι εἰδικοί, ποὺ πήφανε τὸ μέρος γιὰ ὅλο καὶ λησμόνησαν ὅτι ὁ κάθε κλάδος γνώσεων ἔχει τὴ σχετικὴ ἀυτονομία του καὶ τὸ δικό του κύκλο ἐρεύνης καὶ ἐπιρροῆς καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀπορροφήσει καὶ νὰ ἀφομοιώσει τὸ σύνολο τῆς πανανθρώπινης πείρας. Ὄστόσο ἡ ψυχανάλυση παραμένει μιὰ ἀπ' τὶς λαμπρότερες κατακτήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης ποὺ σημείωσε ὁ δέκατος ἔνατος αἰώνας καὶ κληροδότησε στὸν εἰκοστὸ κι' ὁ ἰδρυτὴς τῆς εἶναι ἓνας ἀληθινὸς ἥρωας τῆς σκέψης.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

ὑπὸ μῆνα θε' μῆνα

Η ζωή και τὸ πνεῦμα

Τὸ πρόβλημα τῆς παιδικῆς ἡλικίας

Ὁ Ἐδουάρδος Ἐρριώ, ἓνας ἀπὸ τοὺς εὐγενεστέρους πνευματικούς ἀνθρώπους τῆς συγχρόνου Γαλλίας, βγαλμένος ἀπὸ τὴν «Ἐκὸλ Νορμάλ Συπεριέρ», δηλαδή ἀπὸ τὸ λαμπρότερο θερμοκήπιο τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατίνων ποιητῶν, ὁμιλήσας κατ' ἐπανάληψιν διὰ τὸ ζήτημα τοῦ παιδιοῦ, τὸ ἐξαοκλήρισε ὡς τὸ σοβαρώτερον τῆς ἐποχῆς μας. Ὅχι μόνον ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως, δεδωμένου ὅτι ἡ φθορὰ τῶν γενεῶν αἱ ὁποῖαι ὑπέστησαν τὸν ἀντίκτυπον τοῦ παρελθόντος μεγάλου πολέμου καὶ τῆς κρίσεως πού ἐτηκολούθησε, ἐπιβάλλει σὲ κάθε κράτος τὴν ἀνάγκη νὰ ξαναδυναμώσῃ σύρριζα τὴν ῥάτσα του, δηλαδή τὰ λίκνα του, ἀλλὰ καὶ διὰ καθαρῶς ἠθικῶς λόγους, πρὸ πάντων μάλιστα γι' αὐτούς. Εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὀφείλεται ἡ εὐρυτάτη κίνησις τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἡ ὁποία κατέληξε εἰς τὴν δημιουργία, εἰδικῆς σχολῆς γονέων, ἡ ὁποία λειτουργεῖ εἰς τὴν Γαλλικὴν πρωτεύουσα, μὲ τὸν ἀνοκλειστικὸν σκοπὸν νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς πατέρας καὶ τὶς μητέρας, ἰδίως τῶν λαϊκῶν τάξεων, τὸ ἐπάγγελμα των. Μάλιστα! Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γονέως. Μετὰ τὴν τέχνην τοῦ νὰ εἰσθε παποῦς, τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ, ἡ ὁποία δὲν ἔχρειάζετο παρὰ μία πολυθρόνα, ὀλίγα χειμωνιάτικα παραμύθια, τὰ ἄσπρα γένεια καὶ τὰ τρυφερὰ χάρδια, ἡ τέχνη τοῦ νὰ γίνεταὶ καλὸς οἰκογενειάρχης, νὰ μάθῃτε εἰδικῶς τὰ πατρικά σας καθήκοντα.

Θὰ μιλήσωμε γιὰ αὐτὴ τὴν σχολή, ἐπ' εὐκαιρία μιᾶς συγγενοῦς κινήσεως πού ἔγινε τελευταίως εἰς τὰς Ἀθήνας. Τί εἶναι ἀκριβῶς; Μιὰ ἀντίδρασις τῆς ζωῆς οἰκογενειακῆς παραδόσεως, ἐναντίον τῶν κινδύνων πού τὴν ἀπειλοῦν. Διότι, ὡς γνωστόν, ἡ σημερινὴ οἰκογένεια διέρχεται φοβερὰν κρίσιν μὲ τὸ νὰ μείνῃ ἀπολιθωμένη εἰς τὰ παλαιὰ αὐτοσχέδια συστήματα τῆς ἀγωγῆς, ἐνῶ ὅλοι αἱ συνθήκαι μετεβλήθησαν. Φυσικῶς, ἠθικῶς, διανοητικῶς, συναισθηματικῶς, δὲν ἔπαρκει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδιῶν τῆς: Ἡ ὑγιεινὴ μέριμνα, παρ' ὅλας τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, δὲν ἐσυγχρονίσθη, πρὸ πάντων μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Ἡ ἐνότης χαλαροῦται. Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο ἕως τώρα, ἐγκαταλείπονται. Τὰ ἰδεώδη τῆς ἀγάπης, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς θυσίας, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἐντιμότητος, πεθαίνουν διαρκῶς. ἀντὶ τούτων, ὅπως παρετήρησε ὁ Ἐρριώ, τὸ σπῆτι, ὡς ἀτμοσφαῖρα μεταβάλλεται σὺν τῷ χρόνῳ σὲ ἐμπορικὸν κατάστημα, ὅπου αἱ νέαι γενεαὶ δὲν ἀκοῦν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τοὺς πατέρας των καὶ ἀπὸ τῆς μητέρας των, παρὰ λογαριασμούς, ὑπολογισμούς, δοῦναι καὶ λαβεῖν, τρεῖς τέσσαρις—δῶδεκα. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν οἰκονομική, καὶ περὶ συγκεκριμένως τὴν κερδοσκοπικὴν σημασίαν τῆς ζωῆς, ὁ ἴδιος ἐτόνισε σχετικῶς ἓνα ἀποτροπιστικὸν ἔγκλημα πού συμβῆν κάποτε στὸ Παρίσι. Δυὸ παιδάκια δεκατριῶν—δεκατεσσάρων ἐτῶν, δυὸ συμπαιθέστατα ἀνθρώπινα ἀνθη πού μόλις ἄνοιγαν τὰ μπουμπούκια τους, ἐσκότωσαν σὺν τοῦ; περὶ εἰδεχθεῖς ἐγκληματίες τῶν κατέργων, ἓναν πλούσιον καταστημα-

τάρχη γιὰ νὰ τοῦ πάρουν ἀπλούστατα τὰ χρήματα. Ἄν καὶ δὲν ἤξεραν κἄν πῶς θὰ τὰ χρησιμοποίησουν. Τὰ εἶχε δηλητηριάσει ὁ ἀέρας πού ἔπνεε εἰς τὴν οἰκογένεια. Ἀπὸ τὸ πρωτὸ ὡς τὸ βράδυ, ὅλες αἱ συζητήσεις πού ἄκουαν ὀλόγυρά τους, εἶχαν ὡς ἀντικείμενον τὰ λεφτά.

Ἡ ἰδέα τῆς «σχολῆς τῶν γονέων» προέρχεται ἀπὸ μιὰ Γαλλίδα μητέρα καὶ συγγραφέα ἀξιολόγων παιδικῶν ἔργων, τῆς κ. Βερίν. Στὴν ἀρχὴ ἐμαζεύοντο μερικοὶ φίλοι γιὰ νὰ ἀνταλλάξουν τὰς σκέψεις των. Ἐπειτα συνεκεντρώθησαν περισσότεροι, ὅλοι γονεῖς ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸ θέμα. Κατόπιν προσεχώρησαν διάφοροι κοινωνιολόγοι, παιδαγωγοὶ καὶ ἱατροί, οἱ ὅποιοι προσέθεσαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων τὴν ἐπιστημονικὴν ἄποψιν, Ἐτσι ὁργανώθη ἡ σχολή, μὲ πρόγραμμα τὴν ἀναβίωσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ πνεύματος καὶ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐπιλέξ του οἰκογενειακῆς τάξεως, εἰς τὴν καρδιά ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων.

Ἄπ' αὐτοὺς ἐπίσης τοὺς κύκλους τὴν μελέτην καὶ τῶν συζητήσεων, διαμορφώθη μιὰ νέα μέθοδος ἐπιστημονικῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ἐξαιρετικὴ εὐλυγισία. Δοθέντος ὅτι στηρίζεται εἰς τὴν γενικὴν γνῶσιν τοῦ παιδιοῦ καὶ κάθε παιδιοῦ παραδείγματος ἰδιαιτέρως. Οἱ ἀναπτύσσοντες τὰ παιδαγωγικὰ θέματα, ἀντὶ νὰ βάζουν τὸ πῆλιν μέσα στὸ ἴδιο καλοῦπι, προσπαθοῦν νὰ ὠθήσουν τὸ καθένα, πρὸς τὸ δρόμον τῆς ἰδιοσυγκρασίας του, τὰ τοῦ ἀποσπᾶσιν μιὰ θεληματικὴ προσπάθεια, νὰ τοῦ ἀποκαλύψουν τὰ μυστικά τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸς ἐξωτερικῆς περιστάσεις. Ἐτσι ἡ τέχνη τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας, ἡ ἀσκήσις αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, ἡ διόρθωσις τῶν παιδικῶν ἐλαττωμάτων, ἡ καλλιέργεια τῶν παιδικῶν ἰδιοτήτων, θέματα ἀγνωστα γιὰ τὸ λαϊκὸ κοινόν, συνειθισμένο νὰ βλέπει τὸ παιδί μόνον μὲ τὴν στοργὴν τοῦ παρακολουθοῦνται μὲ περιέργεια καὶ ἀποκαλύπτουν μιὰ καινούργια ἀποψη τοῦ ὁλοῦ τῆς οἰκογενείας. Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι ἔτσι—καὶ αὐτὸ θεωρεῖται τὸ σπουδαιότερον—μαθαῖν οἱ πατέρες καὶ οἱ μητέρες ὅτι τὰ καθήκοντά των ἀπέναντι τῶν παιδιῶν των δὲν τελειώνουν καθόλου μὲ τὴν παροχὴ τῆς στέγης, τῆς τροφῆς καὶ τῆς τυπικῆς μορφώσεως.

Γ. ΦΤΕΡΗΣ

Χρονικὰ τῆς Ξένης λογοτεχνίας

Ποιήματα τοῦ Οὐναμούνο

Ἐκδοθήκανε τελευταία ποιήματα τοῦ μεγάλου ἰσπανοῦ συγγραφέα Μιγκὲλ ντὲ Οὐναμούνο, μεταφρασμένα γαλλικά. «Στὰ ποιήματα, λέει ἓνας κριτικὸς, βλέπουμε τὸν ποιητὴ φιλόσοφον σὲ ὅλη τὴν ποικιλία τῆς κυματιστῆς σκέψης του. Ὅ,τι ἔαφνίζει περισσότερο εἶναι ἡ πυκνότης τους.

Ἡ ποίησις δὲν εἶναι μουσικὴ μονάχα:

Ἐπιζητεῖ μόνον ἐκεῖνη πού ζυγίζει βαρεῖα».

Εἶναι ἴσως τὸ μόνον «εὖροστο» πού ἔμεινε πιστὸς ὁ Οὐναμούνο, γιὰτι πιστὰ δὲν εἶχε καταλάβει μήτε ἀγαπήσει τὴ μουσικὴν.

Ἐτσι ὅταν γυρῆσαι:

Σκοιάδια ακόμα πιότερα σκότη,
Μεσ' απ' τὰ σπλάχνα τῆς μαυρίλας
Γιὰ νὰ μᾶς κάνει νὰ καοῦμε ἢ δίψα τοῦ φωτός·
Μεσ' απ' τὴν ἄβυσσο τοῦσκότους

Ἡ ὀρμηὶ πρὸς τὸ φῶς γιὰ νὰ μᾶς κάνει φῶς·
Ζητεῖ τὴ «σκοτεινὴ Νύχτα» τοῦ Ἀη-Γιάννη τοῦ Σταυροῦ, μὰ δὲ βρίσκει ποτὲ
σ' αὐτὴ «ἠχερὴ μοναξιά καὶ βουβὴ μουσική».

Ἐπὶ γνήσιος ὁπαδὸς τοῦ Οὐναμοῦνο, ὁ Ἰωσήφ Μπεργκαμίν, τὸν ὀνόμασε
μυστικὸ σπορέα τῶν πνευματικῶν ἀνέμων. Μᾶς εἶναι εὐχάριστο πού ἕνας ἀπὸ
τούς σπόρους αὐτοὺς εἶδαμε νὰ βλασταίνει στὸν «Μῦθο τοῦ Κόσμου». (1) Τὸ συννέ-
το «ἡ προσευχὴ τοῦ ἄθεου» βγάζει τὸν ἴδιο ἦχο πού βγάζουν καὶ τὰ ποιήματα τοῦ
Supervielle : «Προσευχὴ στὸ Ἄγνωστο» «Θλίψη τοῦ Θεοῦ».

«Δὲν ἀντέχεις καθόλου στίς προσευχές μας
Καὶ ξέρεις νὰ ντύνεις τίς ἀγωνίες μας μ' ἐλπίδες.
Ὅσο μακρύτερα βρίσκομαι ἀπὸ σένα τόσο ἀναπολῶ
τὰ παραμύθια πού μούλεγε γιὰ ν' ἀποκοιμηθῶ ἢ παραμάννα μου».

(1) Συλλογὴ τοῦ γάλλου ποιητῆ Jules Supervielle χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴ
Θρησκευτικὴ τῆς ἀγωνίας. (Κ. Π.)

Οἱ ἀθάνατες σελίδες τοῦ Νίτσε (σχολιασμένες ἀπὸ τὸν Ἑρρικό Μάνν).

Στὴν πολὺ ἐνδιαφέρουσα σειρά ἐκλεκτῶν σελίδων μεγάλων συγγραφέων, προ-
λογισμένων ἢ σχολιασμένων ἀπὸ διάσημους σημερινούς συγγραφείς, κυκλοφόρησε
καὶ ἕνας τόμος ἐκλεκτῶν σελίδων τοῦ Νίτσε μὲ σχόλια τοῦ Ἑρρικού Μάνν)
«Γίνεται πολὺ; λόγος γιὰ τὸν Νίτσε, γράφει ὁ Joë Bousquet κρίνοντας στὸ πε-
ριοδικὸ «Τετραδία τοῦ Νότου» τὸ βιβλίον αὐτὸ Ξανατυπώνουν τὰ ἔργα των. Στους
κίλους κάνουν καλὸ. Μὰ στὰ πνεύματα πού βρίσκονται σ' ἐπίπεδο χαμηλότερο, ἢ
ἐπίδρασή του εἶναι καταστρεπτικὴ.

»Ὁ Νίτσε, τὸ πιὸ τυπικὸ δείγμα τοῦ στοχαστῆ πού ζεῖ μὲ πάθος τῆς ιδέας
του, ἄρχισε μὲ τὸ σφάλμα καὶ τελείωσε στὸ παραλήρημα. Ὁλη του ἡ ζωὴ στάθη-
κε μιὰ τερατώδη προσπάθεια γιὰ παραπλάνηση καὶ κλεψιά. Ν' ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴ
μουσικὴ ὅ,τι τῆς ἀνήκει, νὰ κάνει τὴν ἑλληνικὴ τραγωδία νὰ μιλήσει τὴ γλῶσσα
ἐνὸς γερμανοῦ φιλόλογου, νὰ δώσει στὸν ἄνθρωπο τὰ προνόμια πού δὲν ἀνήκουν
παρὰ στὴν ἀλήθεια μόνο, καὶ νὰ φτάσει ἔτσι στὴν ἀκόλουθη τρέλλα. Ὁ φιλόσο-
φος γυρνεὺει τὴν ἀλήθεια γιὰ νὰ τὴν ἐπιβάλλει, ἐπαιξε τὸ ὄργανο τῆς δυνάμει του.

»Ἐδωσε μιὰ μορφή παραδόξῃ καὶ ἰλιγγιωδῶς τολμηρῇ σὲ ιδέες πού, σ' ἕνα
πὸ ὑψωμένο ἐπίπεδο πολιτισμοῦ, θὰ ἐκφράζονται μὲ φυσικὸ τρόπο. Ὁ Νίτσε, δὲ
διστάζει νὰ τὸ βεβαιώσει, κλειστήκε σὲ ἕνα ὄραμα στενὸ καὶ χριστιανικὸ τοῦ κό-
σμου, γιὰ νὰ δώσει μιὰν ἐκφραση ἀκροβατικὴ στίς συλλήψεις του : Παράδειγμα :
«Τὸ σφαλερὸ μᾶς; κρίσις δὲν εἶναι γιὰ μᾶς κάτι πού μειώνει τὴν ἀξία τῆς κρίσις»
τὸ ζήτημα εἶναι νὰ μάθουμε κατὰ πόσον ἡ κρίσις αὐτὴ αὐξάνει τὸ ριθμὸ τῆς
ζωῆς καὶ τὴ διατηρεῖ, διατηρεῖ καὶ ἀναπτύσσει τὸ εἶδος... Καί... δὲ δυσκολευόμα-
στε νὰ ὑπεστηρίξουμε ὅτι οἱ σφαλερὲς κρίσεις εἶναι γιὰ μᾶς οἱ πιὸ ἀπαραίτητες».
Ω! εἶχε καλὰ καταλάβει ὁ Νίτσε τούς ἐφραστικούς μηχανισμούς τοῦ Λά

Ροσφουκά!». Σκέψεις πάνω στὸ Μυθιστόρημα τοῦ Ἀλμπέρ Τιμπωντέ.

Εἶναι τὰ ἄρθρα πού ἔγραψε στὴν περίοδο 1912—1923, πάνω στὸ μυθιστόρημα,
ὁ διάσημος γάλλος κριτικὸς Ἀλμπέρ Τιμπωντέ καὶ πού ἐκδοθήκανε σὲ τόμο, Ὁ
Τιμπωντέ, γράφει ὁ κ. Στέφανος Φουζελιέ, μιλώντας γιὰ τὸ βιβλίον αὐτό, ἀγαπᾷ
νὰ πλαταίνει τὰ ζητήματα γιὰ τὰ ὁποῖα τοῦ δίνουν ἀφορμὴ τὰ μυθιστορήματα νὰ
μιλήσει : ἕνα μυθιστόρημα εἶναι πάντα γι' αὐτὸν μιὰ ἀφορμὴ γιὰ ν' ἀναλύσει
τούς τόμους τοῦ τύπου στὸ ὅποιον ἀνήκει :

Μὰ ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἡ δέξια ἀνάλυση τοῦ Τιμπωντέ διακρίνει πολὺ καλὰ τίς
ἰδυντήριες γραμμὲς τῶν δυνάμεων πού κιβερνοῦν τούς συγγραφείς καὶ τίς τάξεις
ἔτσι, στὰ 1921, παρατηρώντας γιὰ τὸ «ἡ Σουζάννα καὶ ὁ Εἰρηνικός» τοῦ Ζιραντοῦ
δα θὰ μπορούσε νὰ γραφεῖ ἕνας διάλογος μετὰ τοῦ Ἑλεγκτοῦ τῶν σταθμῶν καὶ
μέτρων καὶ τῆς χαριτωμένης Σουζάννας, ἐκρόβλιψε ὅλη τὴν ἐξέλιξη πού ἔκαμε τὸν
Ζιραντοῦ θεατρικὸ συγγραφέα..

Στὰ 1912 ὄριξε ὡς ἐξῆς ὁ Τιμπωντέ τὸ «μπροῦτο» μυθιστόρημα : «νὰ παρο-
σιάζεις μιὰ ἐποχὴ σὲ ὅ,τι περίπλοκο ἔχει, ἔτσι πού νὰ δώσεις μιὰ ἐντύπωση χρόνου
πολλαπλοῦ, δύναμης ἀνεξάντητης, ἐνὸς ρυθμοῦ κοινωνικῆς ζωῆς πού τὸ ὑπερεκ-
χειλίζει κάθε ἀτομικὴ παράσταση, κάθε ὑπαρξὴ ἀτομικὴ, καὶ πού δὲ μπόρεις νὰ
τὸν περιορίσεις στὴν ἀνάπτυξη ἐνὸς ἀτομικοῦ ὀργανισμοῦ χωρὶς νὰ τὸν χαλάσεις καὶ
νὰ τὸν ἀλλοιώσεις». Ὁ ὀρισμὸς αὐτός δὲν ἐφαρμόζεται, στους γραμμένους εἴσοσι χρό-
νιαῦτερα «Ἀνθρώπους Καλῆς Θέλησης» τοῦ Ἰουλίου Ρομαίν ; Προσθέστε σ' αὐτό
ὅτι ὁ Τιμπωντέ εὐχεται καὶ προβλέπει τὸ ἀντίσμα τοῦ «roman somme» πού τὸ θεω-
ρεῖ σὰν τὸ ἀληθινὸ μυθιστόρημα.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Τὸ Βιβλίον.

Οἱ παραστάσεις τοῦ «Βασιλικοῦ»—Τὰ τριάντα χρόνια τῆς
Μαρτίκας Κοτοπούλη—Ὁ Σακελλαρίδης χωρὶς... μουσικὴ.

Ἐγχαίνισε τὴ χειμωνιάτικη περιόδου του μὲ τὴν τραγωδίαν : «Ριχάρδος ὁ Γ'» τοῦ
Σαίξπηρ. Φαίνεται πὼς ἡ κρατικὴ μας σκηνὴ ἔχει μεγάλη ἀδυναμία στὸν Ἀγγλο
ποιητὴ πού τὰ τελευταῖα τούτα χρόνια ἔγινε πολὺ τῆς μόδας. Ἐδῶ θὰ μπορούσε νὰ
διερωτηθεῖ κανεὶς : ὁ Σαίξπηρ στὴν Ελλάδα εἶναι μονάχα ἀποτελεσμα μὸδας ἢ
ονομισμοῦ, ἂν προτιμᾶτε, ἢ τὸ κοινὸ ἀνέβηκε πνευματικὰ τόσο ψηλὰ ὥστε νὰ
βρίσκει στίς τραγωδίαι τοῦ Ἀγγλοῦ δραματοῦργου τὴν ἀπαραίτητη τροφή του; Ὁ
ὑποφαινόμενος πιστεύει πὼς μᾶλλον γιὰ ρεῦμα παροδικὸ πρόκειται κα' ὅτι τὸ κοινὸ
παρέμεινε ὅπως τὸ διαπαιδαγωγῆσε, ἐδῶ καὶ χρόνια ἢ ἐπιθεώρηση, ἢ φάρσα καὶ ἢ
κωμωδία. Ὅχι βέβαια ὅτι καὶ ἡ τραγωδία δὲ μπορεῖ νὰ τὸ συγκινήσει. Ἀπόδειξη
οἱ παραστάσεις τῆς «Ἠλέκτρας» ἀπὸ τὴ Μαρτίκα πού συνεχίζονται μέρες τώρα μὲ ἐι-
σπραξίαις ἰκανοποιητικέ. Ἡ συγκίνησις ὅμως αὐτὴ εἶναι περισσότερο ἐπιφανειακὴ

ξώπεση, παρά βαθεία, πραγματική. Όλοι μιλούν για τὸ Σαίξπηρ καὶ τὸ Σοφοκλή, εἶναι τὸ καλλιτεχνικὸ θέμα τῆς ἡμέρας. Εἶναι δυνατό τὸ θεατρόφιλο κοινὸ νὰ τὸ ἀγνοήσει; Πηγαίνει λοιπὸν καὶ παρακολουθεῖ, ἀκολουθώντας τὸ ρεῦμα. Τώρα, ἂν κατὰ βάθος εὐχαριστιέται ἢ πλήττει, ἄλλο ζήτημα. Βλέπει τραγωδία στὴ σκηνή, ἀκούει χιλιάδες στίχους πού δὲν τοὺς καταλαβαίνει ἀπόλυτα, διὰν μάλιστα εἶναι διανθισμένοι μὲ λέξεις μαλλιαρὲς ἢ σπάνιες ἢ φκιαχτὲς ἀπὸ τὸ μεταφραστικὸν πού μονάχα αὐτὸς ἔχει τὸ μονοπώλιο νὰ τὶς νοιώσει, παρακολουθεῖ μερικὸς φόνους—τὸ αἷμα χύνεται ποτάμι—καὶ πάει λέοντας. Τώρα, ἂν ρωτήστε τὸ μέσο θεατὴ τί κατάλαβε πραγματικά, βαθύτερα, ἀπὸ τὸ Σαίξπηρ ἢ τὸ Σοφοκλή, θὰ σᾶς κυττάξει μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα! Θὰ μπορούσε ὁ ὑποφαινόμενος νὰ γράφει πολλὰ σχετικά καὶ ν' ἀναφέρει καὶ χαριτωμένους κουβέντες πού ἄκουσε ὁ ἴδιος, μ' αὐτὰ θὰ τὸν τραβούσαν ἀπὸ τὸ θέμα του.

Ἔτσι πάλι φέτος τὸ «Βασιλικὸ» μᾶς ἔδωσε Σαίξπηρ καὶ μάλιστα μιὰ ἱστορικὴ τραγωδία στὴν ὁποία ὡς τώρα ἀφιερώθηκαν πολλὲς ἐξονυχιστικὲς μελέτες. Στὸν «Ριχάρδο τὸν Γ'» αὐτὸ πού τραβᾷ τὴν προσοχὴ τοῦ ἀκροατοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ριχάρδος πού γεμίζει ὅλο τὸ δράμα μὲ τὴν περίεργη ψυχρὴ σύνθεσή του. Τ' ἄλλα πρόσωπα εἶναι, ἂν ὄχι δευτερεύοντα βέβαια, πάντως διακοσμητικά, ὥστε ὁ χαρακτήρας τοῦ Ριχάρδου νὰ φανεῖ περισσότερο ἀνάγλυφος καὶ νὰ φωτιστεῖ ἀπ' ὅλες του τὶς πλευρὰς. Ὁ ἦρωας τῆς τραγωδίας, ἀσχημος καὶ σημαδεμένος ἐκ γενετῆς, συμβολίζει τὸν τύπο τοῦ ἀνθρώπου πού, νοιώθοντας μέσα του μεγάλες φιλοδοξίες, ἀφιερώνει κάθε του δύναμη γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τὴν ἀδυσώπητη μοῖρα του καὶ νὰ φθάσει στὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, ἀδιαφορώντας γιὰ τ' ἀνήθικα μέσα πού θὰ χρησιμοποιήσει γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ἔτσι ὁ τύπος τοῦ Ριχάρδου παρουσιάζεται κάπως μονότονος, ἂν ὄχι μονοκόμματος, ἀλλὰ καὶ ἔτσι ζεῖ ὅπως τὸν ἐπλάσε ἡ φαντασία τοῦ δραματούργου. Ρόλος βαρὺς καὶ καταθλιπτικὸς πού βρῆκε στὸν κ. Μινωτῆ ἕναν ἀξιοερμηνευτή. Ὁ Ἕλληνας ἠθοποιὸς δημιούργησε ἀληθινὰ καὶ τὸ παίξιμό του αἰσθητικὸ καὶ τεχνικὸ μαζί ἦταν μιὰ ἀπόλυση πνευματικὴ. Κατόρθωσε νὰ μπεῖ στὸ βαθύτερο νόημα καὶ μᾶς παρουσίασε τὸ χαρακτῆρα τοῦ Ριχάρδου ἀνάγλυφο. Ἄλλως τὸ ὅλον ἡ παράσταση στάθηκε στὸ ὕψος τῆς πράγμα πού σχεδὸν ἔγινε παράδοση στὴν κρατικὴ μας σκηνή. Ὁ κ. Ροντήρης δούλεψε μὲ συνείδηση καὶ ἐκίνησε τὸ πλῆθος μὲ ρυθμὸ, δίνοντας ἔτσι στὸ θέσμη μίαν ἐνότητα ζηλευτή. Ὅλοι οἱ ἠθοποιοὶ καὶ ἰδιαίτερα οἱ κ. κ. Γληνός, Δεστούνης, Μαρίας, ἐντελῶς ξεχωριστὰ ἡ κ. Ἀλκαίου, δημιούργησαν τοὺς ρόλους τοὺς μὲ ἀντίληψη πού τοὺς τιμᾷ. Ἡ κ. Μανωλίδου ἔσως νὰ κάμφθηκε ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ ρόλου τῆς. Οἱ κ. κ. Κλώνης καὶ Φωκᾶς ἀναπλήρωσαν πιστὰ τὴν ἐποχὴ τῆς τραγωδίας. Ὅσο γιὰ τὴν μετάφραση τοῦ κ. Καρθαίου, μόνον εἰπαίνους μπορεῖ ν' ἀπευθύνει κανεὶς σ' αὐτὸν πού χρόνια τώρα, μὲ τὴν δημιουργικὴ του ἐργασία πλουτίζει τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία μὲ ξένα ἔργα ἀρτιὰ ἀποδομένα στὴ γλῶσση μας.

Τὰ τριάντα χρόνια τῆς Μαρίας Κοτοπούλη ὑπῆρξαν ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐκδηλωθεῖ ὅλος ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης πρὸς τὴ μεγάλη καλλιτέχνη, πού ἀφιέρωσε ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τῆς καὶ τὸ μόχθο τῆς στὸ θέατρο. Ἡ παράσταση τῆς «Ἡλέκτρας» δὲν ἦταν μονάχα μιὰ παράσταση πού ἔδωσε ἀφορμὴ σὲ μιὰ γιορτὴ ἀλησμόνητη γιὰ ὄσους παρευρέθηκαν σ' αὐτή, ἦταν ἀκόμα μιὰ μυσταγωγία μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἡρώιδος ἀπὸ τὴ

Μαρίας. πού κατόρθωσε ἀπὸ τὶς πρώτες σκηνὲς νὰ σκορπίσει εὐρίγη συγκινήσεως στὸ ἀκροατήριον καὶ νὰ δημιουργήσει τὴν πρέπουσαν ἀτμόσφαιρα. Ἡ φωνὴ τῆς, πού εἶναι σὰ μουσικὴ, οἱ κινήσεις τῆς, μελετημένες, ἀπορρέοντας ἀπὸ θαυμαστὴ τεχνικὴ, ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου τῆς ὅπου ζωγραφίζονται σ' αὐτὸ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα, οἱ στάσεις τῆς, ὅλα συντέιαν ὥστε ἡ Ἡλέκτρα νὰ ζήσει μπροστὰ μας σὰ μιὰ ὕπαρξη πού μᾶς προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν οἶκτο. Πλάι στὴ Μαρίας, ὁ μόνος πού στάθηκε ἀντάξιός τῆς ἦταν ὁ κ. Γιαννίδης, πού στὸ ρόλο τοῦ παιδαγωγοῦ ἦταν περίφημος, πρὸ πάντων στὴν ἀφήγησιν τοῦ θανάτου τοῦ Ὀρέστη. Οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ, ἡ κ. Ρίτα Μυράτ, (ἐνεσάρκωσε τὸ ρόλο τῆς μ' ὅλες τὶς δυνατότητες τοῦ ταλέντου τῆς), ἡ κ. Λώρη, ὁ κ. Μυρότ καὶ οἱ κορυφαῖες τοῦ χοροῦ, ἐκάμφθηκαν βέβαια, ἀλλὰ ἔκαναν ὅ,τι μπόρεσαν γιὰ νὰ σταθοῦν πλάι στὴ Μαρίας. Τὰ σκηνικὰ τοῦ κ. Ἐγγονοπούλου ἦταν μιὰ παραφρονία μὲ τοὺς χρωματισμούς τοὺς καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τους, ὅσο γιὰ τὰ κοστούμια τοῦ χοροῦ θύμιζαν Παναγιῆς μαυρομαντηλοῦσες. Γενικά, ἡ σκηνοθεσία τοῦ κ. Κουὴν καὶ ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ἐγγονοπούλου ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ πνεῦμα τῆς τραγωδίας.

Ὁ δημοφιλὴς μουσικὸς κ. Σακελλαρίδης ἔδωσε στὸ θέατρο Ἀργυροπούλου τὸ πρῶτο θεατρικὸ ἔργο χωρὶς μουσικὴ. Ἡ φάρασα: «Ἡ κόρη τῆς ἀμαρτίας»—διότι περὶ φάρασας πρόκειται—εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες τῆς νεοελληνικῆς παραγωγῆς, πού προκαλεῖ μὲ τὴν ἐντεχνην πλοκὴν τῆς καὶ τ' ἀβίαστα κωμικὰ ἐπεισόδια τὸ γέλιο τοῦ θεατοῦ. Παίχθηκε ἀπὸ τὸν κ. Ἀργυροπούλου καὶ τοὺς συνεργάτες του περίφημα καὶ εἶχε μίαν ἐπιτυχία ἀπόλυτη καὶ δικαία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

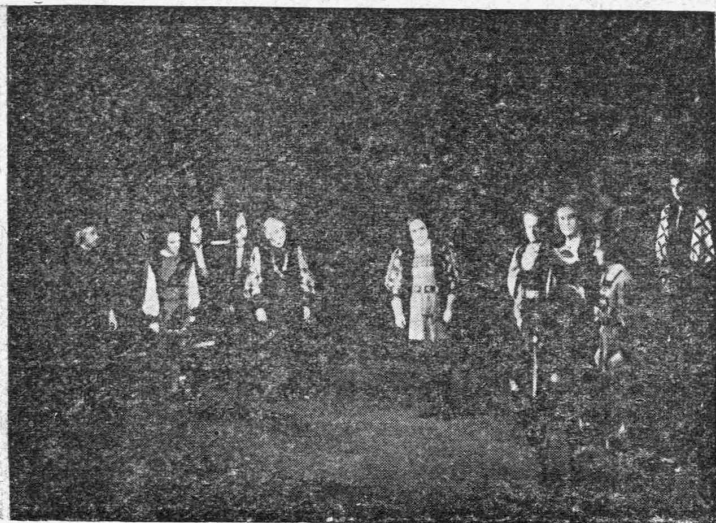
Σοφοκλέους

Ἡλέκτρα

Κύριε Ζαχαράκη,

Ἐδῶ καὶ σαρανταπέντε μέρες ὁ κ. Κλέαρχος Μιμίκος μὲ παρεκάλεσε νὰ τοῦ δώσω κάτι δικό μου γιὰ τὸ «Δελτίο τοῦ Φυσιολατρικοῦ Ὁμίλου Πειραιῶς», καὶ πράγματι τοῦδωσα ἕνα τραγούδι μου. Αὐτὸ ὅμως ἀντὶς νὰ τὸ ἰδῶ δημοσιευμένο ἐκεῖ πού τὸ ἔδωκα, τὸ εἶδα στὸ περιοδικό σας. Δὲ μὲ ξένισε αὐτό. Μὲ ξένισε μονάχα τὸ ριζικό ἀλλαγμὰ τοῦ τραγουδιοῦ μου. Ἄν δὲν ἦταν ὁ τίτλος του, ὁ μόνος ἄθικτος καὶ ἡ ὑπογραφή μου, ἀσφαλῶς δὲ θὰ καταλάβαινα ὅτι τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι κείνο πού συνέλαβε ὁ νοῦς μου καὶ ἔγραψε τὸ κοτζύλι μου. Χάρηκα πού διαπίστωσα πὼς ἐσεῖς δὲν εὐθύνεστε γι' αὐτὴν τὴν κακὴ πράξη. Τὸ φταίξιμο εἶναι τοῦ κ. Κλέαρχου Μιμίκου. Αὐτός, ὅπως δείχνει τὸ χειρόγραφο πού σᾶς ἔδωκα, ἔκανε τὴν ἄτσαλη χειρουργικὴ ἐπέμβαση στὸ τραγούδι, παίζοντας μὲ τὸν στίχου καὶ μὲ τὰ μέτρα μου. Τὸ ζήτημα αὐτὸ πιστεύατε μὲ μὲ θλίβει κατὰ καρδία, γιατί δείχνει ὅτι ἀληθινὰ ἔχει φυγαδευτεῖ ἡ Ἀρετὴ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς γέννησός της. Σᾶς δὲ σᾶς παρακαλῶ, νὰ δημοσιεύσετε στὸ ἐγκριτο περιοδικό σας τὸ τραγούδι μου, ὅπως τὸ ἔχει ἀρχικὰ χαραγμένο τὸ δικό μου κοτζύλι.

Μὲ τιμῆ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

Σαίξπηρ

Ριχάρδος Γ'

Ἐπιμειώματα

—Ὁ Φιλολογικός μας Διαγωνισμός

Πέρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ μερικὲς ἐπιτολὲς ἀναγνωστῶν μας πού θέλουν νὰ πάρουν μέρος στὸ διαγωνισμό γράφουμε τοὺς παρακάτω συμπληρωματικούς ὅρους.

Στὸ διαγωνισμό μπορεῖ νὰ λάβει μέρος ὁποιοσδήποτε θελήσει ὁσαδήποτε ἔργα κι' ἂν ἔχει ἐκδόσει φτάνει νὰ τηρήσει τοὺς ὅρους τῆς μυστικότητος πού γράψαμε.

Ἡ ποιητικὴ Συλλογὴ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνει 4 5 τυπογραφικὰ βιβλίου μεγάλου σχήματος καὶ τὰ Διηγήματα τὰ 6-7, λιγώτερα ὅμως μπορεῖ νὰ εἶναι φτάνει τὸ σύνολό της νὰ μπορέσει ν' ἀποτελέσει βιβλίο.

Ἐκεῖνος πού θὰ προσπαθῆσει νὰ μεταχειριστῆι πλάγια μέσα γιὰ νὰ παραπλανήσῃ τὴν κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἢ ἔστω καὶ ἀπλῶς νὰ τὴ διαθέσει εὐνοϊκά μὲ τὸ μέρος του θὰ ἀποκλειστῆ τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ σὲ σημεῖωμα τοῦ περιοδικοῦ μας ὁ λόγος τοῦ ἀποκλεισμοῦ του.

—Γνωστοποίηση

Ἐξῆς ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιο πού δημιουργήθηκε μὲ τὴ δημοσίευση στὸ περασμένο τεῦχος τοῦ ποιήματος τοῦ κ. Κ. Καλαντζῆ καὶ γιὰ τὸ ὅποιο καμμιὰ δὲ φέρουμε εὐθύνῃ, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τὸ διεπίστωσε, γνωστοποιούμε τοὺς ἀναγνώστες μας πὼς τοῦ λοιποῦ συνεργασία πού δὲ θὰ μᾶς ἀποστέλεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ συγγραφέα δὲ θὰ λαμβάνεται καθόλου ὑπ' ὄψιν κ' ἐπομένως δὲ θὰ δημοσιεύεται

—Τιμῆς ἔνεκεν

«Ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία» θέλοντας νὰ τιμήσῃ τὴ μνήμη τοῦ πρόωρα πεθαμένου γνωστοῦ Λογοτέχνη Γ. Δενδρινοῦ, πού ἡ ἀνθρώπινη μοῖρα τόσο σκληρὰ τοῦ φέρθηκε στὴ ζωὴ, ἐκυκλοφόρησε σὲ κομψὸ τόμο τὴν τελευταία του ποιητικὴ συλλογὴ «Ἐνῶ χτυλᾶν οἱ 12». Ἡ Συλλογὴ ἐτούτῃ γράφτηκε λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Συγγραφέα.

—Τὰ ἑβδομηντάρχρονα ἐνὸς Λογοτέχνη

Ὁλόκληρος ὁ διανοούμενος κόσμος τῆς Γαλλίας καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ γιορτάσανε τὴν περασμένη βδομάδα τὰ ἑβδομηντὰ χρόνια τοῦ Ἀνδρέα Ζίντ. Ὁ Ἀνδρέας Ζίντ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους σύγχρονους πεζογράφους τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας καὶ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἔργα του, μυθιστορήματα, θεατρικὰ ἔργα καὶ κριτικὲς μελέτες μεταφραστῆκανε σ' ὅλες σχεδὸν τὶς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

—Στοὺς ἀναγνώστες μας

Ἡ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ μας συγκλημένη ἀπὸ τὶς τότες ἐκδηλώσεις συμπαθείας τῶν ἀναγνωστῶν μας, ὅστερα ἀπὸ τὴν ἴδρυσή τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου, εὐχαριστεῖ ὅλους θεορὰ δίνοντάς τους συνάμα καὶ τὴν ὑπόσχεση πὼς θὰ συνεχίσει πάντοτε νὰ ἐργάζεται ἀνιδιοτελῶς γιὰ τὴν πρόοδο καὶ ἐξύψωση τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τοῦ Ἑλληνα τεχνίτη.

Τὸ Βιβλίον

Γιώργου Δέλιου : Τὸ σύγχρονο μυθιστόρημα.

Μὲ τὸ τελευταῖο βιβλίου του, «Τὸ σύγχρονο μυθιστόρημα», ὁ κ. Δέλιος, ὁ λεπτός μυθιστοριογράφος τῆς Θεσσαλονίκης, μᾶς ἀποκαλύπτει σὲ μιὰ νέα πλευρὰ τοῦ ταλέντου του, σὰ μελετητῆς παγκόσμιων λογοτεχνικῶν προβλημάτων.

Πεῖρα τῆς στενῆς ἐπαφῆς του μὲ τὴν ξένη λογοτεχνία, μὰ κ' ἀποτέλεσμα ἀτομικῆς βίωσης, τὸ μικρὸ αὐτὸ βιβλίου ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 μελέτες. Οἱ δύο πρώτες εἶνε ἀφιερωμένες στὸ ἔργο τῆς διάσημης Ἀγγλίδας μυθιστοριογράφου Βιρτζίνια Γούφ κ' ἡ τρίτη ἀναπτύσσει τίς ἰδέες τοῦ συγγραφέα γιὰ τὰ «λογοτεχνικά πρόσωπα». Μ' αὐτὸ τὸν ὅρο ὁ κ. Δέλιος ἐννοεῖ τοὺς ἥρωες τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων καὶ μᾶς ἐξηγεῖ βαθυστόχαστα τὴ γένεσίν τους στὴ σκίψη τοῦ συγγραφέα, τὴ σχέση πού ἔχουν μὲ τὴ βιωτικὴ πεῖρα δίνοντάς μας καὶ τὸ ὑποκειμενικὸ του «πιστεύωσ'» αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς δημιουργίας πού, ὅπως πολὺ πετυχημένα λέει, «ἀντιπαρατάσσει τὸ συγγραφέα μὲ τὸ θεό.»

Στὶς δύο πρώτες μᾶς γνωρίζει μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ κατανόηση τὴ Βιρτζίνια Γούφ. Δὲ μᾶς δίνει μόνο τίς ἐντυπώσεις του γιὰ τὸ ἔργο της, οὔτε περιορίζεται σὲ βιογραφικὲς καὶ στενὰ φιλολογικὲς πληροφορίες. Ἀρχίζει ἀπὸ πολὺ μακρύτερα. Μᾶς μιλεῖ γιὰ τὴν ἐποχὴ καὶ τὰ προβλήματά της, γιὰ τίς αἰτίες καὶ τοὺς κοινωνικοὺς λόγους πού ὤθησαν σὲ καινούριους δρόμους τὸ σύγχρονο ἀγγλικὸ μυθιστόρημα κ' ἰδιαιτέρως τὸ γυναικεῖο. Ὑστερὰ φτάνοντας στὴ λογογράφου πού διάλεξε μᾶς μιλεῖ γιὰ τίς ἐπιδράσεις πού δέχτηκε γιὰ τὴ σύγχρονή της φιλοσοφικὴ καὶ λογοτεχνικὴ κίνηση καὶ μᾶς δίνει ὄχι μόνο τὸ ἔργο της, μὰ ὀλίγη τὴν νοστορπία καὶ ψυχρὴ σύνθεση της γιατί μόνο ἔτσι θὰ νοιώσουμε τὴ στάση πού κράτησε ἀντίκρου στὴν Τέχνη. Μόνον ὅποιος ἔχει διαβάσει τὸ ἔργο τῆς Β. Γούφ—κ' εἶναι τόσο λίγῃ γνωστὸ στὸν τόπο μας—μπορεῖ νὰ καταλάβει ὅλη τὴ σημασία τοῦ βιβλίου κ. Δέλιου·γιατὶ ὅπως παραδέχεται κ' ὁ ἴδιος χρειάζεται νὰ ὀλισθηῖ κανεὶς μὲ ἀγάπη κ' ἰδιαιτέρως μὲ ὑπομονὴ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ εἰσχωρήσει στὶς δαιδαλώδεις περιοχὲς τῆς ποιητικῆς γοητείας πού ἀποτελεῖ τὴν κυριώτερη οὐσία τοῦ ἔργου της. Τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα μαζί μὲ τὴν πνευματικὴ προπαίδεια πού ζητᾷ παρακάτω, ὁ κ. Δέλιος τὰ διέθεσε πλούσια καὶ χάρις κ' ἀντιμὰ κυριώτερα νομίζουμε χάρις στὴ στενὴ ψυχικὴ συγγένεια πού τὸν ἐνώνει μαζί της, μπόρεσε «νὰ διαλύσει τὴν ἀχλὺ πού διαχύνεται πάνω ἀπὸ τ' ἀσχηματοποιήτα πράγματα, νὰ κινηθεῖ μὲ ἀνωση σιτὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀφηρημένου, νὰ τὴ συμπληρώσει καὶ νὰ σπρώξει κ' ἐμᾶς, κεντρίζοντάς μας νὰ ξαναχάσουμε τὸν ἄθλο, γιὰ μιὰ πληρέστερη κατανόηση της, γιατί, ὅπως κ' ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, χρειάζεται πολὺς κόπο; γιὰ νὰ μπορέσει κανεὶς νὰ συλλάβει, ἀνάμεσα ἀπὸ το φορτικὸ ἐσωτερικὸ μονόλογο, τίς πολὺ θαμπὲς γραμμὲς καὶ τὸν κάποιον σκελετὸ τοῦ μύθου. Γιατὶ νομίζουμε, ὅτι μῦθος εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ νὰ νοηθεῖ τέχνη» ὅχ' βέβαια μὲ τὴν ἐννοία τῆς περιπέτειας καὶ τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων μὰ μὲ-

τὴν πλαστικὴ σημασία τοῦ ὅρου, σὰν ἐκλογή, τακτοποίηση κ' ἐμπύκωση τῆς ἀνθρώπινης ψυχικῆς κ' ὄλιγης πείρας. Κι' οἱ χαώδεις ψυχικὲς καταστάσεις κ' ἠρωϊκὴ μορφή τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, διαφαίνονται καλλίτερα καὶ συγκινοῦν τότε μόνο σὰν γίνουν συγκρούσεις—ἔστω καὶ μὲ τὴν ἴδια τὸς τὴ μεταβλητότητα—δράμα, ζωὴ, πλαστικὸ σχῆμα.

Εἶν' ἀλήθεια πὺ; ἡ ποίηση στὴ λεπτότερή της οὐσία, πρωτότυπα διατυπωμένη, ἀφθονη, γοητευτικὴ, ἄρωμα κ' ἀχτιδοβόλημα βαθύτατης εὐμισθησίας, ἀποξημιώνει, σὲ κάθε βῆμα τὸν ἀναγνώστη τῆς Γούφ κ' οἱ βαθεῖς ψυχολογικὲς ἀλήθειες, δοσμένες μὲ τὸν ὑποβλητικώτερο τρόπο, τὸν ξεκουράζουν κάθε στιγμή, δροσερὲς βρυσσοῦλες στὴν ἀνηφορικὴ του πορεία. Ἰδιαιτέρως τὸ τελευταῖο της ἔργο τὰ «Κύματα», πού μόνο ἀπὸ συνομιλίες ἢ μᾶλλον ἀπὸ παράλληλους μονολόγους πλάθεται ἢ ἀτμόσφαιρα κ' ἡ ὄνειρικὴ ζωὴ τῶν ἠρώων, πλημμυρίζει ἀπὸ τὴν ἀφθονία αὐτῆς ποίηση, τὴν ἀγάπη τῆς ἐσωτερικῆς ὁμορφιάς, τὸ ἀνέγγιχτο θέλημα πού τὸ νοιώθεις νὰ σὲ διαποτίζει ὑποσυνείδητα ὅπως γεννήθηκε, νὰ σὲ κυριεύει καὶ νὰ σὲ κερδίζει στὸ τέλος.

Ὁ κ. Δέλιος μπορεῖ νὰ εἶναι ἥσυχος. Μὲ τὴν ὥραια μελέτη του κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη γιὰ νὰ ἐπιχειρήσει νὰ γνωρίσει τὴ Βιρτζίνια Γούφ. Ἀπὸ κει καὶ πέρα τὸ λόγο ἔχει ἡ ἴδια ἢ μᾶλλον τὰ ἐρόδια πού ἀναφέραμε παραπάνω καὶ προπαντὸς ἡ ὑπομονή.

Μίλτου Παπαδάτου : Ἀόρατοι δρόμοι.

Τὸ βιβλίου τοῦ κ. Παπαδάτου εἶνε ἓνα εἶδος φιλοσοφικοῦ μονολόγου πού ξετυλίγεται σὲ μελαγχολικοὺς στοχασμοὺς γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξή, χωρὶς ὅμως καμιὰ δικαιολογία. Μιὰ ψυχὴ ἀνικανωποιητὴ ἐκφράζει τὴν ἀγωνία της, πότε μὲ συμβολισμοὺς καὶ πότε ἐξεκάρη, ξεσκεπάζοντας τίς ἀσκήμιες καὶ τὸ μάταιο τῆς ζωῆς. Ὅμως; καμιὰ συγκίνηση δὲν αἰσθάνεται. Τὸ δράμα της, ἀφοῦ δὲ σοῦ καθορίζεται, δὲ μπορεῖς καὶ νὰ τὸ συλλάβεις. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ σὲ συνεπάρει στὴν ἀγωνία του, χωρὶς νὰ σὲ πειθεῖ γιὰ τὴν ἀλήθεια του; Νὰ φταίει τάχα ὁ ὑπερβολικὸς στόμφος, τὸ παραφρόντωμα τῶν εἰκόνων καὶ τῶν συμβολισμῶν ἢ τὸ ἀκαθόριστο τῶν αἰτίων τῆς αἰσθητικῆς αὐτῆς ἀγωνίας; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὺ; ἡ πολὺ ρητορικὴ ἐκφραση τοῦ πόνου, ἢ προσπάθεια νὰ δεῖχτεῖ ὅσο γίνεται μεγαλύτερος σὲ μπουκῶνε καὶ δὲν αἰσθάνεται. Ἡ ὑπεβολὴ παίξει μεγάλο ρόλο στὴ συγκίνηση... Καὶ τὸ βιβλίου αὐτὸ ἐνὼ δὲ σοῦ δίνει τὸ δράμα, εἶναι ἓνας βροντοφωνὸς θοῦρος ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος... Κι' ὅμως; στὴν τέχνη τὰ λόγια εἶναι τὸ πῶ ἀχάριστο ἔνδυμα πού μπορεῖ νὰ διαλέξει ὁ πόνος.

Ἡ γλῶσσα. Ἄν καὶ πολὺ δουλεμένη δὲν καταφέρνει νὰ κρατήσῃ σταθερὴ γορμημῆ. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά λέει «ξεμηδενίζομαι» κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη «ἐ κ φ ρ α ζ ε» Ἐπίσης τὸ ὄρος τοῦ ἔχει μόλις ταῦτα ἀρκετὰ πρὸς ἰσχύματα θά ἴσπερ ν' ἀπολυτρωθεῖ ἀ τὸ ἐν ἑν κ' ἄ τ μ ο ρυθμὸ πὺ θυμίζει περὶ τράγουδα παλιὰς ἐποχῆς.

Νικηφόρου Βρεττάκου : Τὸ Γυμνὸ παιδί.

Ὁ κ. Βρεττάκος, γνωστὸς ὡς; τώρα στὰ Νεοελληνικὰ γράμματα σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς πῶ ἀξιόλογους νέους ποιητῆς, κάνει τὴν ἐμφάνισή του καὶ σὰν πεζογράφος

μέ το τελευταίο βιβλίο του το «Γυμνό παιδί» μιὰ νουβέλα, εμπνευσμένη από τις παιδικές αναμνήσεις, από την αγνή μιὰς ζωής πού, όπως λέει κάπου ο ίδιος, «πνιγόταν στο θιάφι». Στην πρώτη του κιόλας γνωριμία με τη ζωή, ο μικρός ήρωας του βιβλίου παλεύει με όλων των λογίων τις θύελλες που άνεμοδέρνουν την τρυφερή ύπαρξή του και τη γυμνώνουν από κάθε στοργή, από κάθε χαρά κι' έλλίδα. στην ηλικία εκείνη που συμβολίζει για όλον τον κόσμο την εύτυχία και τη γαλήνη της ξενιοασιάς. Μιά γή άκαρτη, άγρια, σκληρή, άφημένη στο έλεος του Θεού και στ' άμείλικτα στοιχεία της φύσης, διώχνει την οικογένεια του από το πατρικό σπίτι σε μιὰ μικροπολιτεία που την υποδέχεται, άλλος έχθρος φοβερώτερος, ή ανθρώπινη κοινωνία που δεν προσέχει τους ταπεινούς παρά μόνο για να τους είρωνευτεί και να τους σπαράξει. Κι' ακόμη ή φτώχεια, τὰ μιση, ή στενοκεφαλιά που φτάνουν ως το έγκλημα και που δεν τις λογίζει μήτε το άθωο χιμόγελο, μήτε το βουρκομένο βλέμμα μιὰς άνυπεράσπιστης παιδικής ψυχής. Μιά ώραία φίλια ύψώνεται άξαφνα, ρόδινο ύποσχετικό μετέωρο, στον παιδικό σκυθρωπό ούρανο.

Πόση έξαρση στην περιγραφή αυτής της φίλιας. Άναγνωρίζουμε τον ποιητή με την τρυφερή μελαγχολική διάθεση και τους λυρικούς ένθουσιασμούς που εκφράζονται σε εικόνες ύποβλητικές και συνεχίζονται σε προέκταση πέρα από τὰ λόγια και τὰ νοήματα που μäs δίνουν οι λέξεις. Κι' ακόμη στις αισθαντικές αυτές σελίδες που καθρεφτίζουν, με πολύ ψυχολογική γνώση, το πρώτο λουλούδιμα της εφηβικής εύαισθησίας, την ιδανική φίλια, την άρχή των μεγάλων αισθηματισμών που άργότερα γίνεται άγάπη, έρωτας, άφροσύνη, ο κ. Βρετιάκος δείχνει πώς ξαίρει να μελετήσει μεσ' άπ' τη μνήμη μαζί κι' άπ' την παρατήρηση το μυστηριακό ιδίότυπο κόσμο που λέγεται παιδική ψυχή.

Όμως τὰ φωτεινά μετέωρα είναι πάντα σύντομα, ακόμη και για την παιδική ηλικία. Ό φίλος χάνεται, θύμα της ανθρώπινης κακίας κι' ή φτώχεια κι' ό θάνατος άδελφωμένοι χτυπούν τον έρημικό βράχο που ξαναγυρίζει, βιοπαλεύοντας πιά, πριν ακόμα μεστώσουν τὰ μετάρτια του, για να θρέψει το σπίτι του, το «γυμνό» παιδί... Άλήθεια, μιὰ σγή πνιγμένη στο θιάφι. Τί θάνα ή μέρα που θά την ακολουθήσει. Ίσως το δοϋμε σ' άλλη νουβέλα. Το παιδικό δράμα τελειώνει εδώ, άφήνοντας ένα νέο έφηβο, μόνο στήριγμα μιὰς όφρανεμένης φτωχής φαμίλιας. Τὰ βιβλία των παιδικών αναμνήσεων έχουν πάντα ένα έξαιρετικό θέλητρο ιδιαίτερα όταν ή μνήμη πλουτισμένη από την εύαισθησία της ώριμότητας, χωρίς να χάνει τη δροσιά της πρώτης πηγής της, μäs δίνεται ισορροπημένη και δαμασμένη από την τέχνη...Το βιβλίο του κ. Βρετιάκου είναι γεμάτο από αυτό το θέλητρο. Ίσως σε πολλά σημεία οι σκέψεις ν' άνήκουν περισσότερο στον τωρινό καλλιτέχνη, άνώτερες κι' άφύσικες για το παιδικό στόμα, ίσως ακόμη μερικές σκηνές—το έργο γίνεται στην Λακωνία—να μäs φαίνονται υπερβολικές σε σκληρότητα κι' έκδικητικό πάθος, όμως το έργο γεματο ποίηση, εύγένεια κι' ανθρώπινο πόνο, συγκινεί άβίαστα την ψυχή και προσθέτει ένα ακόμη τολέντο στην πλούσια πεζογραφία του τόπου μας χωρίς να τολπαίρνει—επιτίζουμε—άπό την ποίηση. Αυτό τουλάχιστο μαρτυρούν οι ώραίες περιγραφές, κι' ό άφθονος λυρισμός που διανθίζει όλο το έργο.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Λισσαβογραφία

Κ. Χρήστον : Το διήγημά σας καλό ως εμπνευση ύστερεί όμως στη γλώσσα και στην έκφραση.

Γ. Βλάση : Τὰ ποιήματά σας όλως διόλου άτρεχα, μη βιάζεσθε να στέλνετε για δημοσίευση πριν μελετήσετε καλά παλαιά και νέα λογοτεχνία.

Άλ. Φίλιππα, Τ. Ξένον, Κ. Γεωργίου, Έ. Δρακούλη, Π. Πάτερη : Σας άποστείλαμε τὰ τεύχη που ζητήσατε και σας έγράψαμε συνδρομητάς.

Α. Πετρά, Ε. Πλατή Γ. Χρόνη : Οί τόμοι του 100 χρόνου πωλούνται άδειοι δρχ. 100 δυστυχώς επειδή έχουμε πολύ λίγους δεν μπορούμε να τους εμβάζουμε χωρίς να μäs άποσταλεί το αντίτιμον.

Άλ. Φίλιππα : Τους όρους του διαγωνισμού μας θά βρήτε στο τεύχος που σας άποστείλαμε. Δυστυχώς το ποιήμα σας χρειάζεται προσεχτική διόρθωση για να γίνει ποιο ζωντανό.

Χ. Περγελή : Συμπληρωματικούς όρους του διαγωνισμού θά βρήτε σε σημείωμα τούτου του τεύχους.

Σπ. Κυρίτης : Το ποιήμα σας δεν μäs ικανοποιεί.

Πετρά Λουρανά : Το ποιήμα σας καλό. Θα προτιμούσαμε όμως να μäs στείλεται ένα καλύτερο για το περιοδικό μας.

Βασ. Καθάρειον : Το ποιήμα σας «χωρίς τίτλο» το κρατούμε για δημοσίευση.

Χρόνη Βραδυό : Το άπόσπασμα

που μäs στείλατε δεν μäs ικανοποιεί. **Φωτ. Ξωπέρα :** Το ποιήμα σας «Άγλα Ρουμπάνου» το κρατούμε για δημοσίευση.

Λαμιαν. Άχ, Βουλγαράκη : Το τεύχος που μäs ζητήσατε το άποστείλαμε' όσο για τη ποιητική συλλογή που λέτε χρειάζεται ή καταβολή των έξόδων. Για να σας ποϋμε όμως τί άκριβώς θά κοστίει πρέπει να ξέρουμε το μέγεθος του βιβλίου που θέλετε να βγάλετε ως και την ποιότητα του χαρτιού και του έξωφύλλου επίσης.

Τὰ ποιήματά σας βλέπουμε με χαρά μας πώς όσο πηγαίνει γίνονται και καλύτερα, δυστυχώς όμως δεν είναι ακόμη για το Περιοδικό μας.

Π. Άνθρονικόπουλον : Το ποιήμα σας χρειάζεται άρκετό δούλευμα ακόμη, προσέξτε στη φράση σας συχνά παρουσιάζονται χασμώδεις και τὸ Α έξάστιχο είναι όλότελα άτρεχο.

Α. Άγαστάση : Το διήγημά σας δεν μäs ικανοποιεί, δεν έχει ειρμό ή σέψη ούτε κι' ή σύνθεση είναι καλή.

Έπειδή οι συγγραφήτες έπιστολές που λάβαμε από τους άναγνώστες μας για την ίδρυση του Έκδοτικού Οίκου είναι πολλές και δὲ μäs παίρνει ό χάρως να εύχαριστήσουμε κάθε ένα χωριστά για' αυτό άπαντούμε σ' όλους μαζί στη στήλη των σημειωμάτων μας. Στο επόμενο φύλλο θά συνεχιστούν οι άπαντήσεις στην ύπόλοιπη αλληλογραφία.

Έκδόσεις

Νεοελληνική Λογοτεχνία

ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Το γυμνό παιδί (νουβέλλα)

Γ. ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ : Ένω χτυπάν οι 12 (ποιήματα)

ΒΕΝΕΔΕΤΤΟ CROCE Αισθητική (έλληνο-ρωμαϊκή περίοδος) μετάφρ. Τζ. Καίμη.

ΣΤΕΦ. ΜΟΡΦΗ : Σφουριές στ' άμόνι (ποιήματα)

ΧΡΗΣΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΑ : Διηγήματα

Ο ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ: Ένα θαυμάσιο βιβλίο για πολύ μικρά παιδιά, γεμάτο πολύχρωμες εικόνες και πολύ λίγο κείμενο γραμμένο από τις πιο γνωστές έλληνίδες Συγγραφείς, Σ. Παπαδάκη, Αιλή Ίακωβίδη, Ίσιδ. Καμαρινέα, Γεωργ. Αναστασιάδη και Ι. Μπουκουβάλα.